

Pohybové aktivity dětí jako forma sociálně výchovné práce

Nataša Hubatková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nataša HUBATKOVÁ**
Osobní číslo: **H108092**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Pohybové aktivity dětí jako forma sociálně výchovné práce**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena :

- na osobnost dítěte předškolního a mladšího školního věku,
- na socializaci a výchovu dětí při volnočasových pohybových aktivitách,
- na různé formy pohybové aktivity s důrazem na psychomotoriku.

Součástí práce bude kvalitativní výzkum (rozhovor) zaměřený na to, jak rodiče dětí vnímají přínos pohybových aktivit u dětí.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Adamírová, J. Hravá a zábavná výchova pohybem: základy psychomotoriky. Praha: Česká asociace Sport pro všechny, 2000.

Blahutková, M. Psychomotorika. Brno: Ped. Fak. MU, 2003.

Hartl, P.; Hartlová, H. Psychologický slovník. Praha : Portál, 2004.

Charvát, M. Sociální aspekty sportovních aktivit. Brno: Paido, 2002.

Jandourek, J. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2007.

Kraus, B. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008.

Laca, S. Sociální pedagogika. Brno: IMS, 2011.

Langmeier, J.; Krejčíková, D. Vývojová psychologie. Praha : Grada, 2006.

Vágnerová, M. Vývojová psychologie I. Havlíčkův Brod : Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s., 2005.

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

PhDr. Milošlav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Nataša Hubatková
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 4. 4. 2013

Julia
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li zjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem mé bakalářské práce je zjistit souvislosti mezi rozvojem dítěte předškolního a mladšího školního věku a pravidelnými organizovanými pohybovými aktivitami ve volném čase. V teoretické části jsem se věnovala studiu literatury s tematikou vývoje osobnosti dítěte dané v konkrétní kategorii, pedagogickým pojmům souvisejícím s výchovou a vybraným organizacím, které se angažují na poli pohybových aktivit.

V empirické části jsem zjišťovala informovanost respondentů o možnostech trávení volného času v Brně-Bohunicích a jejich názory na vliv pohybových aktivit na vývoj dětí.

Klíčová slova: volný čas, pohybové aktivity, děti, sport, psychomotorika, socializace, osobnost, rodina, prostředí.

ABSTRACT

The aim of my thesis is to determine the relation between the development of pre-school and primary school aged child and regular organized motion leisure activities. The theoretical section devotes to the study of literature on the topic of personality development of the child ages, teaching concepts related to education and selected organizations engaged in the field of physical activities.

The empirical part examined respondents' awareness of the possibilities of spending leisure time in Brno-Bohunice, and their views on the impact of physical activities on the development of children.

Keywords: leisure, physical activity, children, sport, psychomotor activity, socialization, personality, family, environment.

Pod kování

Za cenné rady, vstřícnou pomoc a laskavou podporu při vedení mé bakalářské práce bych chtěla podkovat především panu prof. PhDr. Pavlu Mühlpachrovi, PhD. Velký dík patří také mojí rodině za trpělivost po celou dobu studia.

Motto: *Šhry dítí nejsou fládné hry a dlužno je posuzovat jako nejváfnější dtské konání.*

(Michel de Montaigne)

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ÁST	10
1. OSOBNOST DÍTĚ	11
1.1. Psychologická charakteristika osobnosti	11
1.2. Specifika předškolního věku	12
1.3. Specifika mladšího školního věku	14
2. DETERMINANTY SOCIÁLNĚ-VÝCHOVNÉ PRÁCE	18
2.1. Proces socializace	18
2.2. Výchova a prostředí	20
2.3. Rodina a výchova	22
2.4. Volný čas	25
3. POHYBOVÉ AKTIVITY	29
3.1. Vymezení pojmů	29
3.2. Tanec	31
3.3. Další formy pohybových aktivit	32
3.4. Psychomotorika	34
4. VYBRANÉ INSTITUCE SPORTOVNÍHO ZAMĚŘENÍ	37
4.1. Orel jednota Brno-Bohunice	37
4.2. Sport Bohunice o.s. ASPV	38
4.3. SV Lufánky, pobožka Lány	40
4.4. SDH Brno o.s. Bohunice	42
4.5. Taneční kolo Sneaker	43
II PRAKTICKÁ ÁST	45
5. VÝZKUMNÉ METODY	46
5.1. Základní metodologické vymezení	46
5.2. Vedoucí pohybových aktivit	48
5.3. Rodiče aktivizovaných dětí a děti jako objekt aktivit	52
5.4. Shrnutí výzkumu, návrhy a opatření	55
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	58
SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

Hra a s ní spojený pohyb je pro děti od útlého věku přirozenou a nezbytnou součástí života. Pomocí her zkouší svou sílu a hranice svých možností, prožívají každodenní dobrodružství a zároveň se učí. Ufí J. A. Komenský znal význam pohybu: „Štlo nech každodenní své hýbání máo. Pí hrách získává prostor fantazie a zvědavost, postupně narůstá potěba tento svět sdílet s ostatními, zmít s nimi svoje schopnosti. Téma pohybových aktivit dítí jsem si nevybrala náhodně. Této problematice jsem se sama aktivně věnovala v oddíle pro předškolní a mladší školní děti, což byl jeden z oddílů orelské jednoty Brno-Bohunice. Tento oddíl ufi bohužel neexistuje, já se však stále podílím na vedení bohunické orelské jednoty a spolupracuji na přípravě akcí nejen pro děti, ale i ostatní obyvatelé Bohunic.

Jakákoliv výchova je záležitostí dlouhodobou a nabízí mnoho iniciativ. První a nejdůležitější je samozřejmě rodina, která má ve výchově zcela nezastupitelnou roli. U dětí mladšího školního věku působí vliv školy a stále významněji také vliv kamarádů. Po nástupu do školy ubývají přiležitosti i čas pro přirozený, hravý pohyb, který je však nezbytný. Děti potřebují vykompenzovat hodiny strávené sezením v lavicích, vybití nahromaděnou energií. Zde se otevírá široký prostor pro zapojení do vhodné organizované volnočasové aktivity, ideálně ve formě pohybu. Výchova ve volném čase a k volnému času se tak stává nedílnou součástí edukačního procesu.

Cílem této bakalářské práce je poskytnout pohled o vybraných organizacích, které se věnují pohybovým aktivitám dětí dané věkové kategorie na území městské části Brno-Bohunice, a po provedení kvalitativního výzkumu navrhnout opatření pro zlepšení situace. Také se pokusím poukázat na propojení aktivního trávení volného času s pohybu s procesem socializace dětí.

Práce má část teoretickou a praktickou.

V teoretické části se zabývám studiem literatury s tematikou pohybových aktivit, které souvisejí s vybranými organizacemi (taneční, psychomotorika, a také vymezení základních pojmů (sport, hra, pohyb apod.). Také jsem se zaměřila na vývoj dítěte osobnosti z hlediska fyziologického, kognitivního, morálního i sociálního v daných věkových

obdobích. V samostatné kapitole se v rámci sociálně-pedagogickým pojmů souvisejícím s výchovou dětí o rodina, prostředí, socializace a volný čas.

V empirické části se formou rozhovorů s vedoucími oddělení, rodiči a dětmi pokusím zjistit například: jak a jestli pohybové aktivity dětí přispívají k jejich obratnosti, samostatnosti a aktivitě, zda dnešní mají o dané aktivity zájem, jakým způsobem rodina tráví společný volný čas a jaká je informovanost o možnostech trávení volného času pohybovými aktivitami. S ohledem na zvolenou formu a kvalitativní výzkum budou stanoveny výzkumné otázky.

Vztah pohybových aktivit a sociální pedagogiky je úzký. Pohyb jako jedna z forem volnočasových aktivit je také součástí pedagogiky volného času, která se sociální pedagogikou přímo souvisí. Ovlivní tímto, jak děti budou trávit svůj volný čas, a tím, jak se naučíme volný čas vhodně vyplnit, můžeme do budoucna předejít mnohým rizikům a sociálně patologickým jevům, kriminalitě apod. Klíčovou roli v tomto nelehkém úkolu má rodina, ale i společnost, která nabídkou možností dává prostor pro zdravý životní styl dětí i jejich rodičům.

I. TEORETICKÁ ÁST

1. OSOBNOST DÍTĚTE

Jezuitské učení říká, že dítě, které se narodí, není ještě dítě, a bude mít navzdory tomu, jak jsou první roky života dítěte pro jeho vývoj důležité. Pro vývoj předškolák je stále důležitá rodina, postupně však dítě přichází do kolektivu mateřské školy a má možnost kontaktu s vrstevníky. Přelomovým okamžikem a významnou změnou dosavadního způsobu života je pak pro dítě vstup do školy.

1.1. Psychologická charakteristika osobnosti

Podle Nakonec (1995, s. 9) je pojem osobnost používán v různých významech, v historickém pojetí a v lidové řeči má význam hodnotící, kdy za osobnost je považován významný a výrazný jedinec. Jiný význam slovu osobnost přisuzuje sociologie i právní věda. Do psychologie byl tento pojem zaveden na počátku minulého století, kdy se ukázala potřeba zkoumat duševní život člověka jako celek.

Psychologie jako věda dosud nedospěla k jednotné definici konstruktů tohoto pojmu. Jednoduchá definice zní, že osobnost je z psychologického hlediska každý od chvíle, kdy jeho psychika začne vykazovat specificky lidskou formu fungování (Nakonec, 1995, s. 10).

U dítěte dochází k prvním náznakům vzniku osobnosti mezi druhým a třetím rokem života, kdy se dítě začíná řídit podle společenských požadavků. V jeho vývoji dochází jako předstupeň vzniku osobnosti zprvu k odlišení svého já od ostatního prostředí. Dítě v tomto stádiu si zatím neuvědomuje svou sociální a psychickou jedinečnost, mluví o sobě ve 3. osobě. Teprve se vznikem psychického já ožije na sebe postupně nahlíží jako na jedinečnou bytost. Vznik jáství je výslednicí reakcí dítěte a jeho okolí v rámci verbální i neverbální komunikace dítěte a odezvy, které tato komunikace vyvolává. Z toho vyplývá, že vznik osobnosti není možný v sociální izolaci, bez podnětného sociálního prostředí.

Podle Tardeho (in Kohoutek, 2006, s. 58) je osobnost individuální jednota člověka, je to jednota duševních vlastností a dějů založená na jednotě látky a utvářená a projevující se v jeho společenských vztazích. Tato definice zdůrazňuje dvě základní úlohy osobnosti –

integraci (sjednocení) a interakci (vzájemné působení). Osobnost člověka je chápána jako bio-psycho-sociální celek, kde biologická část znamená organismus člověka, psychologická jeho osobnost a sociální jeho působitelnost v daném sociálním prostoru. Strukturu osobnosti pak tvoří uspořádaný celek jejích vlastností a je tvořena těmito kategoriemi: temperamentem, charakterem, schopnostmi a aktivními -motivacemi a volnými vlastnostmi, které jsou součástí dynamiky osobnosti a vytvářejí její záměrnost.

Pro utváření osobnosti dítěte je tudíž důležitá interakce vnitřních a vnějších podmínek. Rozhodující úlohu mají vnější podmínky, zvláště pak učení a výchova, v pozdějším věku sebevzdělávání a sebevýchova a zkušenosti získané v průběhu socializace.

1.2. Specifika předškolního věku

Předškolní období trvá přibližně od 3 do 6 let, přímě ukončení tohoto období není určeno pouze v kladě fyzickým, ale především nástupem do školky. Toto období je označováno jako švůk iniciativy, jeho hlavní potěbou je aktivita a sebeprosazení. Aktivita je prostředkem a potvrzením důstředného vývoje (Vágnerová, 1996, s. 105).

Období předškolního věku je důležitě ve fyziologickém vývoji. Dochází k významným změnám pohybových a tělesných funkcí, k rozvoji spontánních pohybových aktivit. Postava se mění o r st je rovnoměrně, ale pomaleji než v kojeneckém věku. Díky rozvoji kosterního svalstva se mění tělesné proporce, dítě je štíhlejší a vytáhlejší. Také chrup se obměňuje, mléčné zuby ke konci předškolního období začínají nahrazovat stálé zuby a proezávají se první stoličky.

Podle Langmeiera a Krejčkové (2006, s. 88) dochází ke zdokonalení hrubé i jemné motoriky, k větší hbitosti a zlepšení pohybové koordinace. Předškolní dítě leze po žebříku, hopsá a skáče, stědává nohy přechází do schodů i ze schodů. Zručnost se projevuje v jeho vší samostatnosti při jídle, oblékání a obouvání, při hygieně. Zkouší stavět kostky na sebe a zlepšuje se zejména v kresbě. V tomto věku se také utváří jeho vztah ke sportovním aktivitám.

Piaget (in Vágnerová, 1996, s. 126, 127) nazval předškolní období fází, pro něj je charakteristické intuitivní, názorné, prelogické myšlení. Toto myšlení nerespektuje plně

věchny znaky reality a bývá subjektivně zkruseno, nerespektuje zákony logiky. Myšlení dítěte je charakterizováno tendencí zkrusovat úsudky preferováním subjektivního postupu, egocentrismem, což vede k nepřesnostem v poznávání. Dalšími znaky myšlení je animismus, antropomorfismus, fenomenismus, magičnost a vazba na přítomnost.

Také se zdokonaluje ve všech slofkách. Pevládá komunikativní slofka e i, kdy se je používá dorozumívacím prostedkem a sehrává významnou roli v procesu sociální integrace jedince do skupiny. S růstem zkušeností a poznatků se rozvíjí kognitivní slofka e i. Jednoduché vyjadřování potřeb, pocitů a prožitků se projevuje ve slofke expresivní. K regulaci chování slouží regulační funkce e i, dítě se často řídí instrukcemi uvedenými do tzv. vnitřní e i (Třilová, 2004, s. 70).

Dítě se učí mluvit prostřednictvím nápodoby verbálního projevu dospělých, rády experimentují s novými slovními výrazy, se složenými slovy i slovními spojeními a rozumí je. Také gramatickým pravidlům se učí pomocí nápodoby, v tomto období vyladí dosud chyby (Vágnerová, 1999, s. 84).

V předškolním věku se dítě učí řádovému chování, především prosociálnímu. Na jeho rozvoji se podílí vlastní emoční zkušenosti i rozvoj kognitivních kompetencí a je spojeno s kontrolou a ovládním agresivity. Empatie je omezena úrovní vývoje (Vágnerová, 1999, s. 120).

Podle Langmeira a Krejčíkové (2006, s. 93-96) socializační proces zahrnuje tři etapy:

- *vývoj sociální reaktivity*, tj. vývoj emočních vztahů k lidem v blízkém i vzdáleném okolí;
- *vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací*, především vývoj norem. Kolem třetího roku života se objevují první pokusy sebekontroly, zprvu si dítě jen samo hlasitě vydává pokyny, tak jak je zvyklé od dospělých. Svědomí jako vnitřní sociální kontrola je pak závislé na řadě podmínek, hlavně na vztahu dítěte k rodičům a socializačních (disciplinárních) technikách;
- *osvojení sociálních rolí*, tj. vzorců postojů a chování, které jsou společností oekávány vzhledem k společenskému postavení, věku apod.

V souvislosti se socializací a osvojováním sociálních rolí v tomto věku je nezbytné zmínit vztahy s vrstevníky. Dítě postupně získává schopnost navazovat kontakty s osobami mimo

rodinný kruh. Kontakt s vrstevníkem je symetrický, poskytující menší jistotu než vztah s dospělými a projevuje se krátkodobým trváním. Prvními vrstevníky jsou sourozenci, v této roli jsou díti zároveň spojenci i soupeři. Kamarády dítě získává vlastním výběrem, který je ovlivněn hlavně zjevnými znaky a situací. Při výběru dítě projevuje silný egocentrismus a tendenci k hledání šdvojníka (Vágnerová 1996, s. 120-124).

Kolem tří, čtyř let se výrazně projevuje soupeřivost a snaha o sebeprosazení, což je možné pouze ve vrstevnické skupině. Dítě se v ní učí schopnosti spolupráce, především formou kooperativní hry. Začínají se projevovat individuální rozdíly, dochází ke specifikaci sociálních rolí. Kontakt s dětmi je důležitý i pro formování vlastního Já, pro vytváření schopnosti změny úhlu pohledu a chápání situace pohledem ostatních (Tůmová, 2004, s. 96).

Nejvýznamnější vztahy přesto poskytuje rodina jako zdroj bezpečí, zájmu, jistoty. Rodiče představují pro dítě emocionálně významnou autoritu, ideál, s nímž se identifikuje. Dítě nekriticky akceptuje veškeré projevy a hodnoty rodičů, čímž zvyšuje pocit bezpečí a jistoty a svou sebeúctu a sebejistotu (Vágnerová, 1999, s. 94). V této souvislosti je třeba zmínit rovinu morálního vývoje. Podle Kohlberga (in Vágnerová, 1999, s. 90) je dítě v tomto období ve fázi premorální a k dodržování norem je motivováno odměnou i trestem. Za pozitivní hodnocení je považováno chování, které autorita ocenila, špatné a neřádné chování bylo ohodnoceno negativně. Piaget toto stádium nazývá heteronomním, nebo dítě nemá vlastní názor a za normy správného chování považuje to, co za normu označí dospělí. Je tedy zcela závislé na jejich názorech a chování, jsou pro něj garantem správnosti. Ze sociálně-pedagogického hlediska je proto dospělý vzor, tzv. významný druhý, v tomto období základním a formujícím initelem morálního vývoje.

1.3. Specifika mladšího školního věku

Mladší školní věk trvá od nástupu do školy, tj. od 6-7 let do 11-12 let, kdy dítě přechází na 2. stupeň základní školy, případně víceleté gymnázium. Podle Vágnerové (1996, s. 163) se dělení na raný školní věk (trvající cca 2 roky, kdy se dítě adaptuje na školu) a střední školní věk (trvající přibližně tři roky a lze jej považovat za přípravu na dospívání).

Toto období je nerozlučně spojeno s výrazem –kolní zralost. Těkolní zralostí se zabýval již Komenský ve Velké didaktice a jeho myšlenky zmiňuje Langmeier a Krejčíková (2006, s. 106):

- dítě v průběhu svého vývoje osvojilo ty *návyky a znalosti*, které se od něj před zahájením –kolní docházky očekávají (minulost);
- dítě má předem vyvinutý *intelekt* a dostatečně rozvinutou aktivní *pozornost* (současnost);
- dítě má dostatečnou *motivaci* k soustavnému –kolnímu učení (budoucnost).

Podle Vágnerové (1996, s. 149-154) je –kolní zralost jedním z předpokladů –kolní úspěšnosti. Jedná se hlavně o dosažení určité zralosti CNS, která se projevuje zejména ve schopnosti koncentrovat pozornost a v odolnosti dítěte. Stavem zrání CNS je také podmíněn rozvoj senzomotorických dovedností, sluchového a zrakového vnímání i lateralizace ruky (praváctví x leváctví). Úspěšnost ve škole je spojena s rozvojem poznávacích procesů. Pro práci ve škole je nezbytné logické uvaňování na úrovni konkrétních logických operací a schopnost respektovat povinnost.

Z hlediska fyziologického vývoje je tento vcelku plynulý, na počátku a konci období dochází k mírnému urychlení růstu a protahuje se postava a končetiny, dítě přebírá dojem samá ruka, samá noha. Jemná i hrubá motorika se zlepšuje výrazně a souvisle během celého období. Pohyby se zrychlují, zvyšuje se svalová síla, zlepšuje se celková koordinace pohybů. S tím podle Langmeiera a Krejčíkové (2006, s. 120) souvisí zájem o sportovní výkony a pohybové hry, vyžadující vytrvalost, obratnost a sílu. Studie navíc ukázaly, že obratnost a síla hrají významnou roli v postavení ve skupině. Na které dítě dokáže nedostatky v této oblasti vykompenzovat jiným způsobem ve –kolní práci i při různých volnočasových aktivitách. Zde hodně záleží na dospělých, jak jim pomohou tuto cestu nalézt.

Z pohledu kognitivního vývoje vstupuje dítě dle Piageta do fáze konkrétních logických operací. Pro konkrétní logické myšlení je podle Vágnerové (1996, s. 163-174) charakteristické respektování základních zákonů logiky a vázanost na realitu.

Základní změny v uvaňování lze pak shrnout následovně :

- v poznávání je dítě schopné *decentrace*, dokáže posuzovat skutečnost podle více hledisek naráz. Decentrace má vztah k hodnocení druhých i sebe sama, svou roli –koláka chápe jako jeden z aspektů své identity;
- dokáže pochopit *podstatu skutečnosti* a rozeznat její totožnost za různých okolností, i když se může jevit odlišně;
- znakem logického myšlení je *reverzibilita* (vratnost logických operací). Zmánu dítě nechápe jako definitivní, ale je mu jasné, že opačná operace znamená návrat k původnímu stavu.

Důsledkem rozvoje logických operací je zma v přístupu k symbolům a znakům. Dítě chápe vztah mezi písmeny a jejich zvukovou podobou, slova dělí na slabiky a hlásky, rozvíjí se pojem síla. Tyto dovednosti rozvíjí při učení se psaní, četení, počítání.

Ve školním věku se výrazně rozvíjí také nové dovednosti, roste slovní zásoba, dítě uflívá složitější a delší věty a souvětí. Vyšší úroveň má stavba věty i gramatika. Sedmileté děti znají dle Píhody (in Langmeier a Krejčiová, 2006, s. 123) průměrně 18.633 slov, děti jedenáctileté 26.468 slov. Významné je zlepšení v artikulaci. Mezi dětmi jsou významné individuální rozdíly a některé výzkumy uvádí v této oblasti převahu dívek nad chlapci. Zetelně se projevuje vliv sociokulturního prostředí, zejména u dětí pocházejících z kulturně deprivovaných dětí je zřejmý handicap, který znesnadňuje správné pochopení probíraného učiva.

Se vstupem do školky výrazně postupuje začlevení dítěte do lidského společenství. Významnými osobami, podle nichž dítě modeluje svoje způsob chování, se vedle rodičů stávají učitelé a spolufláci. Vyhrávají se rozdíly mezi dětmi v sebeprosazení, o které děti se více prosazují jako dominantní a vedoucí, jiné se raději nechávají vést a podřizují se ostatním (Langmeier, Krejčiová, 2006, s. 131).

Role –koláka přináší dítěti nejen vyšší sociální prestiž, ale také nutnost přijmout autoritu učitele. V roli fláka není dítě učitelem přijímáno automaticky, ale ve vztahu k plnění norem a požadavků, bez ohledu na skutečné chování. Dítě přichází s určitou pocitem jistoty a bezpečí daným vlastní výjimečností a akceptací v rodině. Nástup do školky, jako sociální mezník, znamená přijmout odpovědnost za svoje jednání a jeho následky, nutnost osamostatnit se. Sebevdomí se vytváří postupně a je závislé na způsob vztahů, na místních okolnostech zvláště u učitelů a rodičů, později i vrstevníků (Vágnerová, 1997, s. 8-12).

Adaptace na školní prostředí obsahuje i zvládnutí role spolužáka jako rovnocenného partnera. Ve třídě jako referenční skupině je srovnáváno chování a výkon dítěte a získává-li dobrou pozici, může být uspokojena potřeba bezpečí, citové jistoty i seberealizace (Vágnerová, 1996, s. 186-189).

Do oblasti socializace zahrnujeme orientaci v normách chování a hodnotovém systému. Malý školák uflí přichází se zvnitřněnými elementárními normami sociálního chování a základními hodnotami. Zpočátku je mravní hodnocení ještě zcela závislé na dospělé autoritě, ale kolem 7-8 let se morálka stává podle Piageta autonomní. To znamená, že dítě již ví, jaké chování je správné i špatné bez ohledu na současný vliv autority. Piagetovu teorii dále rozpracoval Kohlberg (in Vágnerová, 1997, s. 21) a toto stádium nazval konvenční úrovní. Dominantní pro tuto fázi je splnění sociálního očekávání. Konvenční úroveň má dva stupně: šmorálka hodného dítěte, kdy jednání dítěte se řídí očekáváním (a mravní jednání slouží k vytvoření i udržení vztahů), a šmorálka svdomí a autority, kdy se dítě snaží především kritice autority a zároveň pocitem viny. Zde je třeba zdůraznit dva důležité aspekty:

- rozpor mezi normami společnosti a rodiny je pro dítě značně zatěžující;
- rozhodující pro mravní vývoj je určující autentický způsob interakce mezi členy rodiny, tedy nikoliv záměrné výchovné působení.

Je proto důležité si uvědomit, že přechod ke škole a vzdělání v bec značně závisí na automaticky předávaných postojích v rámci rodiny a nevhodné zkušenosti mohou znamenat negativní posun v myšlení a chování žáka.

2. DETERMINANTY SOCIÁLNĚ -VÝCHOVNÉ PRÁCE

Rodina, prostředí, socializace – to jsou teoretické pojmy, které úzce souvisejí s výchovou. Stejně jako pojem patřící k tématu pohybových aktivit nelze opominout volný čas, a to jak z pohledu výchovy ve volném čase, tak i výchovu k volnému času a jeho funkce.

2.1. Proces socializace

S pojmem socializace se s vysokou pravděpodobností setkáme v každé knize, zabývající se psychologii, sociologií a pedagogikou. Jandourek (2007, s. 220) definuje socializaci takto: „Proces, kterým se jedinec začleňuje do sociální skupiny, přijímá a osvojuje si normy ve skupině panující, její hodnoty, učí se sociálním rolím spojeným s určitými pozicemi a dále s dovednostem a schopnostem. Pokud jedinec přijímá osvojené způsoby chování, postoje a představy jako svoje vlastní a samozřejmě, jsou tzv. internalizovány. Tento proces socializace začíná v dětství a mládí a jeho výsledkem je vytvoření špecifické identity, sociokulturní osobnosti. Jedna z nejdůležitějších fází, totiž socializace v povolání, se ovšem odehrává až na konci mládí. Jako socializaci lze označit i začleňování do nové skupiny, takže socializace trvá vlastně celý život.“

Bakošová (1994, s. 20-21) ve shodě s dalšími autory (Alan, Ondrejčkovi) hovoří o třech etapách socializace:

- *první etapa* je soustředěná do dvou let života dítěte. Začíná identifikací dítěte s matkou, dítě se učí navazovat kognitivní a emocionální kontakty. Biologická závislost převažuje nad citovým vztahem, dítě se učí regulovat projevy svých potřeb. Stabilita tohoto vztahu ve fázi rané socializace je předpokladem pro zvládání životních situací v budoucnosti;
- *druhá etapa* je spojena s procesem osamostatňování. Dítě začíná v životě vystupovat v autonomní roli, vztah s matkou získává prvek vzájemnosti. Utvářejí se základy významných sociokulturních hodnot a vlastností, roste nezávislost a sebevědomí;
- *třetí etapa* nazvaná etapou enkulturace a socializace je pronikáním dítěte do určitých sociálních rolí a vztahů a adaptací na ně. Lze na ni nahlížet jako na období

objevování a konfrontace vy—ích hodnot s reálným chováním lidí, tím pádem se jedná o období nejhlub—ích rozpor . Touto etapou d tství kon í.

Socializace se d lí na primární a sekundární. V primární socializaci hraje rozhodující úlohu rodina, která uvádí dítě do p íslu—ného kulturního prostředí, u í ho orientaci v n m podle o ekávaných společenských norem a pravidel. Dal—ím initelem je —kola. V sekundární socializaci jde o procesy v kultu e, povolání, v pr b hu flivotních zm n (Laca, 2011, s. 65).

Kraus (2008, s. 61) uvádí flivotní dráhy, od nichfl se socializace odvíjí:

- *rodinná socializace* ó typické je v sou asném sv t pozd j—í zakládání rodiny, které je u mnohých spojeno s kariérní p ípravou. P íbývá i t ch, kdo flíjí sami a necht jí rodinu zakládat v bec;
- *profesní socializace* ó p iná—í pofladavky a nároky na zvy—ování odborné kvalifikace, p ípadn rekvalifikace. Tyto nároky mají stále rostoucí tendenci;
- *společenská socializace* ó v sou asné době je pro ni charakteristická celková neochota a malá snaha se projevovat v aktivitách sm ujících k v—eobecné uflite nosti a společenské prosp —nosti.

Dal—ím pohledem na socializaci je len ní na fáze. Hroncová (in Kraus, 2008, s. 61, 62) p edstavuje rozd lení na fázi p ípravnou, která zahrnuje osvojení e i a společenských norem a hodnot, a v nífl procházíme procesem akulturace, a fázi realiza ní, p i nífl plníme dal—í role. Dal—í v sociologii asto uvád né d lení zformuloval Alan a vychází ze ty základních flivotních stádií lidského flivota: d tství, mládí, dosp lost a stá í.

Podle Laci (2011, s. 67) se na socializaci ú astní r zné faktory: genotyp (soubor vlastností získaných v moment p o etí), vrozené dispozice, vliv prostředí a v neposlední ad výchova. Výsledkem je fenotyp neboli soubor znak , kterými se lov k projevuje v daném stádiu vývoje. Sociální pedagogika zd raz uje výrazn souvislost s podmínkami výchovy, v nichfl probíhá socializace. Výchovu lze chápat jako cílev domé a zám rné p sobení ó p ímé i nep ímé - s ú elem dosáhnout dlouhodobých a trvalých zm n pozitivního charakteru. Lep—ího efektu v—ak dosáhneme nep ímým, p irozeným p sobením.

2.2. Výchova a prost edí

Pojem prost edí je v-obecn užívaný a známý jak ve v dách p írodních, tak spole enských. Hovo íme o jevech, p edm tech, které existují nezávisle na na-em v domí, o prostoru a subjektivní realit . V souvislosti s ívotem lov ka uvařujeme o ívotním prost edí, které tvo í nejen p írodní faktory, ale také podmínky spole enské a kulturní. Prost edí lov ka tvo í krom hmotných p edm t systém duchovní ó morálka, v da, um ní apod., nezbytné pro rozvoj osobnosti (Kraus, Poláková, 2001, s. 99). Vřdy se jedná o vzájemnou interakci mezi prost edím a lov kem, ob slořky na sebe p sobí navzájem a toto p sobení má za následek zm ny na obou stranách. Na rozdíl od výchovy jde o ovliv ování nezám rné, funkcionální.

Prost edí p edstavuje diferencovaný, mnohostranný systém, který m řeme rozli-ovat z r zných úhl pohledu, které vytvá ejí ucelenou typologii prost edí. Kraus (2008, s. 68-70) uvádí následující rozd lení:

1. *Podle velikosti prostoru:*

- makroprost edí (prostor vytvá ející podmínky pro existenci celé lidské spole nosti);
- regionální prost edí (prostor v ívot ěr-í sociální skupiny na rozsáhlej-ím teritoriu uvnit lidské spole nosti);
- lokální prost edí (zpravidla prostor spjatý s bydli-t m);
- mikroprost edí (prostor, v n mřl se lov k bezprost edn pohybuje).

2. *Podle povahy realizované innosti:*

- obytné;
- pracovní;
- rekrea ní.

3. *Podle povahy teritoria:*

- velkom stské, m stské, vesnické;
- specifické prost edí sídli-t .

4. *Z hlediska podílu lov ka na podob prost edí:*

- p írozené;
- vytvá ené lov kem ó um lé.

5. *Podle charakteru, kterým se tvo í prost edí:*

- p írodní (íívá a neíívá p íroda);

- společenské (tvorí je lidé a mezilidské vztahy. Je dáno především uspořádáním a charakterem společenského systému, zahrnuje styky, strukturu obyvatelstva, vzdělanost, historii, etnické rozvrstvení aj.);
- kulturní (výsledek hmotné a nehmotné činnosti člověka, je těsně spojeno s prostředím společenským).

Levická (2004, s. 70, 71) popisuje prostředí z hlediska sociální pedagogiky jako prostředí podnětů :

- *chudé* (dítě nemá dostatek podnětů pro svoji realizaci a rozvoj jako následek rodičovské nezralosti nebo poruchy v rodinných vztazích);
- *p esycené* (přesobí na dítě příliš mnoha podnětů, což může vést k sledku u dítěte vyvolat chaos);
- *optimální* (vhodné a výchovně dobré prostředí poskytující dítěti potřebné množství podnětů pro jeho realizaci a rozvoj);
- *jednostranné* (úzká zaměřenost na některé aktivity, upřednostování jednoho výchovného podnětu);
- *závadné* (disfunkční, patologické (nacházíme v rodinách, kde převažují sociální problémy a asociální nebo kriminální chování).

Kraus (2008, s. 67) popisuje životní prostředí jako propojení tří sfér vztahů : lidé o přiroda, lidé o výsledky lidské činnosti a lidé o lidi, přičemž na každého z nás nejvíce působí ti lidé, s kterými se stýkáme a mezi kterými žijeme, sociální prostředí. Pro zdárný proces vývoje lidského jedince je nutné, aby proces výchovy probíhal v lidské společnosti a aby jedinec měl možnost rozvíjet svoje vztahy k přírodě, lidem, k sobě samotnému a k prostředí.

Vlivy prostředí mohou lidské jednání podpořit nebo být překážkou, přímou formovat nebo motivovat, mít signální funkci. Člověk se s prostředím a podmínkami v něm vyrovnává formou pasivní nebo aktivní adaptace (Kraus, 2008, s. 74, 75).

Výchova je účinným nástrojem na řízení a kontrolu vývoje společnosti. Jejím působením je možné ovlivnit zejména pozitivní směřování vývoje lidské společnosti. Podstata a vznik výchovy mají společensko-historický charakter. Od vzniku člověka se měnila podle

kulturních, ekonomických a sociálních podmínek. Podle Laci (2011, s. 69) má výchova několik společných znaků :

- jedná se o typicky lidskou vlastnost a činnost;
- výchova je záměrné působení, které se projevuje cílevědomým rozvojem osobnosti člověka;
- znakem výchovy je vztah člověka k sobě samému a společnosti. Prostřednictvím výchovy se má vyvíjet prospěch svému i celé společnosti.

Kraus (2008, s. 76-78) uvádí dvě funkce prostředí ve výchovném procesu:

- *situace*, která znamená konkrétní vnější podmínky, školský prostor pro naše výchovné působení například školní třída, domov mládeže apod.;
- *výchovná* konkrétní prostředí ovlivňuje naše chování, to se mění podle toho, v jakém prostředí provádíme své aktivity. Zlepšování podmínek vede k zlepšení výkonu.

Z těchto poznatků lze vycházet při ovlivňování jednání lidí. Výchovné, záměrné působení je účinnější v případě, že si vychovávaný tuto záměrnost neuvědomuje. Působení prostředí je přirozené, spontánní a jeho úsporným působením výchovným cílům nemůžeme dosáhnout lepších výsledků než intencionálním působením.

2.3. Rodina a výchova

V odborné literatuře se často setkáváme s otázkou, které prostředí je pro výchovu dítěte a formování jeho osobnosti optimální. Rodina má mezi přirozenými výchovnými prostředími významnou úlohu ve výchově dítěte od doby, kdy se ustanovila jako nejstarší společenská instituce. Otázky rodinné výchovy se proto staly i předmětem sociálně-pedagogické teorie. Zásadní význam pro formování osobnosti dítěte mají první roky života, rodinná výchova a prostředí však má svou roli i v pozdějších letech. Nenahraditelná je rodina při výchově k rodičovství, při profesionální orientaci apod. August Comte nazval rodinu spojovacím mostem mezi jedincem a společností. Rodina jako jeden z klíčových socializačních institutů je zkrátka v mnoha ohledech nezastupitelná a působí na všechny její členy.

Společenská funkce rodiny i její struktura se mění (a stále mění) v průběhu vývoje společnosti. Mezi charakteristické znaky současné rodiny podle Třilové (2004, s. 124) patří například:

- zvýšená orientovanost na jedince (v popředí zájmu je pocit osobního štěstí, smyslu života na úkor založení rodiny);
- alternativní partnerské soužití s preferencí osobní svobody v souvislosti se ztrátou očekávání trvalosti vztahu;
- pozdější vstoupání do rodičovství, zánik tradičních rodinných svazků (vznik tzv. malé rodiny, primární rodinné příbuznosti);
- sexuální zkušenost před vstupem do manželství;
- nahrazování výchovného působení rodiny institucemi, zajištění důležitých rodinných funkcí náhradním způsobem (společností);
- méně počet uzavíraných manželství, rozvodovost, pokles porodnosti,

Další znaky současné rodiny uvádí Kraus (2008, s. 84-86):

- demokratizace uvnitř rodiny (a s ní související ztráta výsadního postavení matky);
- dezintegrace (ubývá společně strávených chvil a vzájemné komunikace);
- narůstající pracovní aktivita a časová zaneprázdněnost rodičů;
- dvoukariérový model rodiny.

Nezanedbatelným jevem, kterým jsou ohroženy hlavně mladé rodiny s dětmi, je sílící diferenciací rodin podle socioekonomické úrovně. To může mít za následek deviantní chování nebo únik dětí z nižších vrstev.

V rodinném prostředí se formuje charakter, postoj k druhým lidem, ke společnosti, k práci. V rodinném prostředí dítě tráví většinu svého života. Pevný rodinný kolektiv, vzájemné vztahy, sledované cíle a vnitřní život jsou pro dítě nevyčerpatelnými zdroji zkušeností, které jej rozvíjejí a obohacují jeho duchovní svět, tvoří a upevňují pohled na svět a mravní přesvědčení. Rodinu tak můžeme chápat jako základ společnosti, primární socializační skupinu, v níž se formuje osobnost, hodnotová a normativní sféra, rozvíjejí se emoce, schopnosti, vlny, návyky a zručnost. Harmonická a správně fungující rodina je základem zdravého psychického vývoje jedince (Laca, 2011, s. 77, 78).

S pojmem zdravá rodina se setkáváme například u Mělové (2004, s. 125). Za zdravou je považována rodina soudržná, která však respektuje autonomii každého člena. Poskytuje osobní zodpovědnost, samostatnost, nezávislost v myšlení a následném hodnocení a souasnou vzájemnost, emoční blízkost a sounáležitost. Zdravá rodina kreativně řeší životní situace, adekvátně reaguje, má ní role a pravidla. Důležitým prvkem jsou vzájemné rozhovory a iniciativy, při nichž si členové vyjadřují zájem a podporu. Jedná se o adaptabilní, avšak stabilní systém s vymezenými rolami, jasně formulovanými mezigeneračními hranicemi a s přehlednou komunikací.

Rodina v rámci historického vývoje dospěla k určitým funkcím (Bakošová, 1994, s. 26-27):

- *biologicko-reprodukční funkce* (nejstarší funkce rodiny má dvě složky – o uspokojování pohlavního pudu a reprodukci obyvatel. Reprodukčníinnost souasná rodina neplní uspokojivě, není naplněna ani prostá reprodukce);
- *ekonomická funkce* (cílem je zabezpečení životaschopnosti rodiny, tato funkce může také sehrát důležitou roli při výchově dětí k pracovním návykům, k hospodárnosti);
- *socializační funkce* (vyplývá z postavení rodiny jako primární sociální skupiny);
- *výchovná funkce* (vychází z cíle demokratické společnosti, a to vychovat svobodného a zodpovědného člověka, vyspělého společensky, kulturně i mravně).

Laca (2011, s. 79-81) uvádí navíc funkci emocionální a ochrannou a také druhotné funkce rodiny, jako je zájmová, rekreační a především morální. Úspěšné plnění všech funkcí a výchovné zvláště závisí na charakteru společnosti, jejích cílech, na vnitřním uspořádání rodiny o osobnostech jednotlivých členů a vzájemném působení v rodinném subsystému. Rodina na děti působí obsahem svých iniciativ, vzájemnou důlbou práce, způsobem chování členů a zájmovými iniciativami. O úspěšnosti výchovného působení ve značné míře rozhoduje osobní příklad rodičů – zvláště mládež citlivě vnímá nemorální chování, špatný vztah k práci nebo pokrytectví.

Stejně významný jako rodičovská dyáda je pro děti intenzivní, celoživotní vztah sourozenecký. Tato vazba umocňuje nácvik každodenního vztahu a ten se stává zafixovaným a prověřeným způsobem, jak se chovat. Děti si při hledání svého místa v sourozenecké skupině souasně uvdomuje sama sebe i druhého, který a rozdílný, je mu blízký. Vzájemné city dětí z jedné rodiny jsou velmi intenzivní a silné a mohou se

pohybovat od lásky k nenávisti. Liší se od vztahu k rodičům, tento vztah má své specifické hodnoty a rysy, dospělým je uzavřený a šneplustupný. Podstatný je také vztah pedkoláka k prarodičům, kteří v tání mají více asu, poskytují nadhled, asto jsou tolerantní a mají lepšinterakci s dítěm nevl rodiče a nevyhýbají se ani otázkám na citlivá témata ó nemoc, flivot s handicapem, smrt. Tento vztah je tak vítanou alternativou rodičovské dyády a navzájem obohacující pro obě strany (Třilová, 2004, s. 75-76).

Kapitola o rodině by nebyla úplná bez výtu faktorů, které ji determinují. Urují celkové morální a emoční klima, vztahy dťi a rodičů, kauzální vztah k výchově a její formy. Kraus (2008, s. 86, 87) faktory a podmínky definuje takto:

1. *Demograficko-psychologické podmínky* (zahrnují p sobení otce, matky, sourozenců, p ípadně prarodičů a celkovou strukturu rodiny, a vnitřní stabilitu rodiny jako emoční základ rodinné atmosféry a p edpoklad pro rozvoj v-ech dimenzí flivota rodiny).
2. *Materiální -ekonomické faktory*
 - profese, zam stnanost otce a matky a vliv na dťi;
 - kvalita a charakter bydlení, vybavení domácnosti;
 - finanční zabezpečení;
 - materiální podmínky pro zájmovou innost dťi;
 - flivotní styl a související spot eba.
3. *Kulturní -výchovná oblast* (zde se p edev-ím odráflí vzd lání a hodnotová orientace rodičů, trávení volného asu, vyufflívání pedagogických prost edků aj.).

Mnozí považují rodinu za samoz ejmost. Je správné poznamenat, co by v rodině nem lo chybět: dobrosrde nost, láska, ohleduplnost, vzájemná tolerance, d v ra a otev enost. Rodina stále ó spole n se kolou ó má nejd leflit jš váhu a poslání p i výchov . Je to místo, kam se rádi vracíme v okamflících potíflí, starostí i radosti a -t stí.

2.4. Volný as

Definicí pojmu volný as se zabývá mnoho autorů. Celostní neboli holistické pojetí umofl uje pohled nejen na mnoflství volného asu, ale i souvislosti a d v ody, pro lidi své j as volna tráví práv daným zp sobem a jaké jim to p ináš benefity. Podle tohoto p ístupu

lze volný čas definovat šv souhrnu jako dobu, časový prostor, v něm ml jedinec nemá fládné povinnosti v í sob ani druhým lidem a v něm ml se pouze na základ svého vlastního svobodného rozhodnutí v nuje vybraným innostem. Tyto innosti ho baví, p iná-ejí mu radost a uspokojení (Slepi ková, 2005, s. 14).

Podle Pávkové (2002, s. 13) je volný čas d tí a mládefe specifický tím, fe je fládoucí jeho pedagogické ovliv ování. D tí se je-t nedovedou orientovat v celé -kále zájmových inností, nemají dostate né zku-enosti a pot ebují vedení. Je v-ak podmínkou a samoz ejmostí, fe se bude jednat o vedení nenásilné, nabízené innosti budou p itaflivé a pestré a k ú asti na nich nebudou d tí nuceny.

D tí mají relativn hodn volného asu. Je v zájmu celé spole nosti, aby tento as trávil v vhodným zp sobem. Mnoho, zvlá-t men-ích d tí ve velkých m stech, sv j volný as tráví na ulicích, venku, bez jakéhokoliv dohledu ó a bohufel i bez zájmu dosp lých. Jde o velmi neuspokojivou situaci, p i nífl je ohroflena jejich výchova a asto i bezpe nost. Rodina v-ak z asových, materiálních i z d vodou chyb jící kvalifikace nem fe pln zajistit výchovu d tí ve volném ase. Samotná rodina také nedokáfe saturovat pot ebu d tí a zejména teenager sdruflovat se ve vrstevnických skupinách.

Volný as v optimálním p ípad plní adu funkcí, úkol . Slepi ková (2005, s. 21, 22) vymezuje t í skupiny:

- funkce *instrumentální*, spo ívající v dostate ném odpo ink u po práci;
- funkce *humaniza ní*, která zahrnuje vzd lávací, výchovné a socializa ní možnosti volného asu;
- funkce *zábavná*, která se úzce váfle k psychologickým a sociáln psychologickým aspekt m volného asu.

Základní funkce volného asu ve vztahu ke kvalit flivota definuje Váflanský a Smékal (1995):

- *kompensace* p ípadných neúsp ch a nezdar tím, co nás baví a co nám jde;
- *komunikace* s lidmi na r zných úrovních;
- *regenerace* fyzických a psychických sil;

- *rekreace* (z lat. *rekreo* - znovuzrození, znovu tvořím), např. fyzická aktivita pomáhá těm, kteří vykonávají duševní činnosti, tedy i školákům a studentům;
- *kontemplace* znamená uzavření se v sobě, ztišení a soustředění se svému;
- *poznávání nového a vzdělávání*;
- *kultivace*, zdokonalování sebe sama v souvislosti s novými zážitky a profity.

Zejména děti a mládež se týká funkce formativní výchovná a kompenzační rekreační.

Pávková (2002, s. 39) se zaměřuje na funkci výchovy mimo vyučování. Tato specifická oblast výchovného působení plní funkce sociální, výchovně-vzdělávací, zdravotní a preventivně-rozvojovou.

Volný čas je v životě každého jeho důležitou součástí. Způsob jeho trávení se může velmi výrazně podílet na životním stylu dětí a mládeže, a to jak pozitivně, tak negativně. Činnosti konané ve volném čase tak nemají význam pouze pro jednotlivce, ale mají i společenský dopad. Na volný čas ve výchovném procesu pak můžeme pohlížet tak, že výchova probíhá v rámci volného času (např. v kroužku nebo ve sportovním oddíle) nebo k tomu, jak a čím jej naplnit.

Výchova ve volném čase obnáší bezprostřední, přímé naplnění volného času smysluplnými formativními a rekreačními aktivitami. Jejím smyslem je utvářet individuální rysy účastníků a jejich působení mezi ostatními lidmi. Cílem je osvojit si nové dovednosti, znalosti a kompetence.

Výchova k volnému času přináší základní orientaci a pomoc při nalezení vhodných oblastí činnosti, uspokojení a seberealizace, seznámení se s možnostmi volnočasových aktivit, utváření návyků pro budoucí trávení volného času. Prioritní a nejvýznamnější podíl na výchově k volnému času má rodina.

Problematika volného času je stále aktuální. Množství volného času narůstá u dětí, mládeže i dospělých. Primárně se touto oblastí zabývá pedagogika volného času, ale existují důvody, abychom jej jako součást zájmu začali i do pozornosti pedagogiky sociální:

- možnost pozitivního nepřímého ovlivnění socializačních procesů s cílem dosáhnout zdravého způsobu života a správného životního stylu;

- aktivní způsob trávení volného času vede ke snížení možného rizika sociálně - patologických jevů u dětí a mládeže;
- způsob a obsah trávení volného času mají význam z hlediska nejen jedince, ale také společnosti tím, že způsob rekreace, zábavy a odpočinku se projevuje ve studijních i pracovních výsledcích lidí. Mohou mít vliv na výchovu dětí v rodině i kvalitu partnerských vztahů.

V závěru této kapitoly bych se ráda zmínila o funkci sportu a pohybových aktivit ve volném čase. V konkurenci mnoha možností, pasivního a konzumního způsobu trávení času mnozí jen těžko hledají motivaci k pohybu. Nabídka je široká, vznikají nové, moderní sporty a na výběr má opravdu každý. Přitom přínos pohybu je nesporný – zlepšení fyzické kondice a zdraví, možnost kontaktu s lidmi stejných zájmů. U dětí a zvláště mládeže je u organizovaných pohybových aktivit nezanedbatelná funkce prevence patologických jevů, získání schopnosti překonávat překážky a socializace při kontaktu s vrstevníky. V případě, že takto tráví volný čas společně rodina, posilují se vzájemné vazby mezi jejími členy.

3. POHYBOVÉ AKTIVITY

Pohyb, hra nebo sport jsou nedílnou součástí života každého dítěte. Ale jak spolu tyto pojmy souvisejí? A v čem je mezi nimi rozdíl? Pokud se nám chce zamyslet nad historickým pohledem na pohybové aktivity, nad jejich rozdělením nebo nad tím, které z nich jsou nejvhodnější pro děti.

3.1. Vymezení pojmů

Pohyb je prostředkem seznamování se s prostředím, prvním úkolem, jak ovládnout svět kolem, jak si poradit se svým okolím a tím nabýt potřebné zkušenosti. Je prostředkem, jak vyjádřit sebe sama a komunikovat s ostatními. Je také prostředkem získávání sebevědomí, hodnocení sebe samého, vzájemného srovnání, pomáhání si, spolupráce. Pohyb je jednou ze základních potřeb předškolního dítěte a tím i důležitým prostředkem dětského objevování světa. (Dvořáková, 2002, s. 13).

Podle Dvořákové (2002) je pohyb základním životním projevem i biologickou potřebou dítěte, proto je i jedním ze základních vzdělávacích a výchovných prostředků. Je typický pro dětskou hru a v tělesné hře dětský pohyb obsahuje. Soustavné každodenní a také pravidelné hry a pohybové činnosti v předškolním věku jsou pro rozvoj kondice, ovládnutí těla, zdravý tělesný vývoj i pro získání základních i specifických znalostí a dovedností při respektování individuálních potřeb dítěte nezastupitelné a nezbytné.

Dítě a jeho tělo o biologická oblast rozvoje osobnosti - je jednou z pěti oblastí, na kterou se edukační proces zaměřuje. Tělovýchovné pohybové činnosti jsou hlavním prostředkem k získání kompetencí potřebných pro budoucí život. Mají vztah k získávání pohybových dovedností, psychické i tělesné zdatnosti, poznatků, postojů a hodnot vedoucích k zdravému životnímu stylu.

Dle Dobrého, Čechovské, Kračmarové, Psoty a Süsse (2009, s. 11) se pohybové aktivity dělí na dva druhy, a to na základní denní pohybové aktivity a pohybové aktivity dovednostního charakteru. Základní denní pohybová aktivita o jak jím říká název, je součástí každodenních sebeobslužných činností, jimiž je například osobní hygiena, úklid

domácnosti, chůze po rovině i do schodů i oblékání. Jedná se o situace, spojené s běžným denním životem. Pohybové aktivity dovednostního charakteru jsou plánované, strukturované, úlohové, záměrně opakované, časov a prostorově vymezené pohybové aktivity, které vedou buď ke zlepšení, nebo udržení jedné nebo více složek tělesné zdatnosti (kardiovaskulární zdatnosti, svalové síly a svalové vytrvalosti, složení těla, flexibility), nebo výkonu v konkrétní pohybové aktivitě (v basketbalu, plavání atd.). Jsou v těle inou popsitelné jednotkami času, vzdálenosti, intenzity, frekvence, mají obvykle svá pravidla, jejich provádění vyžaduje vesměs adekvátní prostor nebo zařízení, náčiní a oblečení. Jiní autoři upřednostňují dělení na neorganizované a organizované pohybové aktivity.

Jak jsem již uvedla, pro děti je pohyb přirozenou a spontánní činností. Mladší děti se vnují přirozeně, starší děti se snaží vyniknout, soutěžit a v tomto období je vhodné je motivovat k pravidelnému sportu.

Podle Slepíkové (2005, s. 27, 28) jsou ve sportovních vědách využívány dva přístupy k pojetí sportu. První z nich za základní znaky sportu považuje soutěž, hru a výkon. V druhém přístupu vysvětlení pojmu nacházíme v latinském přechodu slova *desportare*, které znamená bavit se, rozptýlovat se. Ve sportu je přehlíženo stále více k tomuto druhému pojetí významu pojmu sport.

Evropská charta sportu, přijatá v roce 1992, vymezuje sport takto: „Sportem se rozumí všechny formy tělesné činnosti, které ať již prostřednictvím organizované ústí i nikoliv si kladou za cíl projevení i zdokonalení tělesné a psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních“ (Slepíková, 2005, s. 28).

Hra i sport mají společný prvek dobrovolnosti. Podle Zimmerové (2001, s. 14) je pro hru typická nejistota výsledků, otevřenost a přítomnost. Je prožívána jako zábava, pro kterou jsme se rozhodli z vlastní vůle. Její pravidla spoívá ve stálém stídání náptí a její proměnlivost. Hra představuje otevřenou, neúložnou formu pohybu, zatímco na sport pohlíváme jako na uzavřený pohybový jednání pevně svázané s pravidly. Přechod mezi hrou a sportem je však plynulý a spontánní, hravý pohyb, kterým zkoušíme vlastní sílu, se mění stanovením jeho pravidel, změní se v pohyb sportovní, stane-li se opakitelným a také měřitelným a porovnatelným. Pohyb a hra i sport ať má přes svoje rozdíly přinést každému jedinci radost a uspokojení.

3.2. Tanec

Tanec patří mezi nejstarší umlecké projevy člověka. Hrál významnou roli již v pravěku jako rituální projev. U muflí, lovců napodoboval zvířete a boj s ním, aby jej později mohl ovládnout a ulovit (tance lovecké). U řemen zase jeskynní malby ukazují na rituály plodnosti a víru v brzké oživení. Nelze také pominout tance bojové i kmenové obřady za přítomnosti šamanů a jejich neodolatelnou sílu, tance magické (Markovičová, 1981, s. 7, 8).

V období pastevečství sehraje rituální role tance jinou úlohu – jde spíše o dodání síly odvahu před bojem mezi kmeny, muflů proti muflům, navození pocitu nezranitelnosti a potlačení obav ze smrti. Jiná, další kategorie jsou tance kmenové, podporující integritu a identitu skupiny.

Podle Blížkové (1999) se v období zemědělství tance začaly pojít s ročním obdobím, s polní prací a úrodou. Lidé tancem vzývali déšť i Slunce, děkovali za úrodu. Do života společnosti pronikají i tance obřady spojené s běžným lidským životem – narození dítěte, vstup do dospělosti, svatba a bezpochyby i pítí se zesnulými.

Tanec ve starověku u nás nebyl tolik provázán se získáváním obilí nebo s prostým životem, ve velké míře se dotýká panovnických rodů, různých božstev a též zábavy. K zemím tanci nakloněným nejvíce patří bohatý a mocný Egypt, antické Řecko a římská Itálie. Své odlišné styly má východní část civilizace – Indie a Indonésie, kde vznikaly i chrámy – koly kultového tance, i Mezopotámie (Markovičová, 1981). Základní dělení je podobné: tance náboženské, tance válečné i ve zbraních a soukromé tance, rituály a zábavy. Tanec byl nezbytnou součástí divadelních představení.

Ve středověku se tance jako takovému přilíhly. Podle Bourciera (1994) je jejich povaha spíše aktivita směřující proti Bohu pro násilí dionýských svátků v době úpadkového Řecka a pro jeho nepřijatelný sexuální náboj. Přesto lidé tančili, kdykoliv mohli – o masopustech, májových slavnostech, dohlávkách, při přelíčení trhání poutí. S nástupem renesančního romantismu se rozvíjí dvorský tanec. Renesanční doba tanečnictví (a celkovému rozvoji kultury) přejde. Pro věčná kulturní odvětví se stává vzorem antické Řecko a Itálie – anstovo v Itálii, později ve Francii pokládají za estetické umění v-emoční

podporovat (Markovi ová, 1981, s. 22-25). Práv v tomto období se objevuje klasický balet, tak jak ho známe dnes.

V 16. a 17. století je tanec mravokárci označován za dílo ďáblové, proti němuž bojují nejen kázáním, ale celými spisy. Na druhou stranu v Praze vzniká v 18. století cech tanečníků a tanec bez ohledu na zatracování přechází do novověku a posléze do moderní doby.

V novověku se společenský tanec rozvíjí díky pořádání plesů a zábav i mezi vrstvy m – anstva. Tance jako valčík, polka, waltz, tango a další se taní dodnes. A konem 20. století dvacáté, kdy se v USA objevuje mnoho nových, v tanečníku rychlých tanečních stylů jako break dance, hip hop, techno (Blížková, 1999).

V dnešní době můžeme tanec vnímat z několika různých pohledů. Pokud budeme brát tanec jako umění úzce spjaté s hudbou, v historickém vývoji se postupně vyvíjely a vyvíjely tyto hlavní druhy: lidový tanec, společenský tanec, klasický tanec, charakterový tanec, moderní tanec a scénický lidový tanec. Na tanec se však můžeme dívat i jako na volnočasovou aktivitu nebo formu pohybové terapie. Zde je tanec vnímán jako aktivita nejen fyzická, ale i psychická, vyvolávající a vyjadřující emoce. Pohyb je tak spojnicí mezi vnitřním a vnějším světem, vyvolává spontánní reakce (Blížková, 2001).

Pro děti je tanec vhodnou pohybovou aktivitou. Malým dětem pak pomáhají jednoduché rytmické písničky k tomu, aby si lépe zapamatovaly kroky. Samozřejmě nelze opomenout další významný prvek tance – jen velmi málo tanečních stylů je čistě sólových. V tanečníku se jedná o párové, v případě malých dětí často kolové tance, při nichž je nutná komunikace a spolupráce tanečníků. Z tohoto pohledu se jedná o sociálně-pedagogickou aktivitu, která nenásilnou a zábavnou formou přispívá k celkové socializaci.

3.3. Další formy pohybových aktivit

Možnosti sportovního vyžití jsou v dnešní době takřka neomezené. Záleží na každém z nás, na našich časových, finančních možnostech a tělesných schopnostech, kterou z aktivit si vybereme.

Stejně tak jako je mnoho různých aktivit, existuje i nkolik možností, jak je rozdělit a definovat. Například Šlepišková (2005, s. 28-32) strukturuje sport takto:

- podle úrovně výkonnosti na vrcholový, výkonnostní a rekreační;
- podle etap jeho vývoje na tradiční, sociokulturně orientovaný a alternativně orientovaný;
- podle motivace například elitní, fitness, profitkásky, kosmetický,

Pohybové aktivity můžeme provozovat individuálně (běh, lyžování, plavání, ...) nebo kolektivně (fotbal, basketbal, hokej). Na které sporty lze provozovat jen v určitém ročním období (lyžování, lední bruslení), jiné celoročně (turistika). Zde se nabízí další způsob definování: sporty venkovní (cyklistika) a provozované uvnitř (gymnastika, aerobic). Jsou však sporty, kterým je možné se provozovat venku i uvnitř, a to kdykoliv například zaplavat si můžeme ve volné přírodě i v bazénu, fotbal zahrát na trávníku i v hale.

Dalším úhlem pohledu je potřeba vhodného vybavení. Samozřejmě je důležité správné oblečení a obuv na každou aktivitu, ale jsou sporty, kde se neobejdeme bez speciálního vybavení. Mírové hry ufl svým názvem identifikují poměku, ale bez míče si nezaigram ani fotbal, ani basketbal. Na svah se v zimě nevydáme bez lyží, snowboardu i sáněk. Naproti tomu na běhání i plavání speciální vybavení nepotřebujeme. Při každém sportu však musíme dbát na bezpečnost a používat ochranné pomůcky jako helmy, chrániče, brýle.

Jistě ne posledním způsobem, jak je možné se na sport podívat, je jeho rozdělení na amatérský (pro radost) a profesionální. Na které rodiče zapisují děti na tenis s vidinou budoucího Berdycha i Kvitové, v malém hokejistovi vidí Jágra a na lyžích Marku Záhrobskou. Hlavním cílem by však měla být radost z pohybu, zdravé sebeprosazování se a zapojení do stejného kolektivu.

Spousta (1996, s. 27,28) shrnuje, jaká očekávání by měla být v oblasti volnoasových pohybových aktivit splněna:

- aktivní odpočinek kompenzující jednostranné zatížení školní a pracovní povinností;
- realizace proměnlivých a různých individuálních pohybových zájmů a předpoklad jedinců ;

- podpora komplexních (estetických, intelektuálních, profesních, morálně-volných) kvalit jedince;
- rozvoj sportovních, tělovýchovných, turistických apod. způsobilostí, včetně vrcholových výkonů;
- rozvoj, udržení a znovunalezení zdraví a tělesné zdatnosti;
- umožnění prožívání úspěchu s pocitem sebedůvěry, sebeuspokojení a radosti z pohybu a dosažených výkonů.

3.4. Psychomotorika

Dnešní uspěchaná a soutěživá doba klade vysoké nároky na všechny. I malé děti se setkávají od raného dětství s tím, že jsou zahlcovány požadavky nejen ze strany rodiny, ale i společnosti. Jejich organismus a psychika jsou přetěžovány. Jedním z východisek, jak se s těmito obtížemi, problémy a stresem vyrovnat, je psychomotorika.

Psychomotorika je forma pohybové aktivity, která je zaměřena na prožití z pohybu. Vede k poznávání vlastního těla, okolního světa i k prožití smyslu z pohybových aktivit. Ke svému prožití vyvolává jednoduché herní činnosti, činnosti s náradím i s náčiním, kontaktní prvky a prvky pohybové muzikoterapie včetně relaxačních technik (Blahutková, 2003, str. 4, 5).

Podle Blahutkové (2003, s. 5) je cílem psychomotoriky nejen prožívání radosti z pohybu, ze hry, ale také vytvoření tzv. bio-psycho-socio-spirituální pohody člověka. Tedy takového stavu, kdy všechny uvedené složky osobnosti jsou v optimální rovnováze a jedním tak napomáhají k celkovému zdraví.

Psychomotorická cvičení nejsou zaměřena na výkon, na to byt za každou cenu první. I z tohoto důvodu jsou vhodná pro jakoukoliv věkovou kategorii od malých dětí až po seniory, pro lidi s handicapem. S úspěchem jsou využívány v nemocničním prostředí, kde slouží k prolomení komunikačních bariér a navázání lepšího vztahu s pacienty, zvláště s dětmi, dále pak v domovech a klubech seniorů. A samozřejmě své místo si nachází též v mimoškolní pohybové aktivitě, velmi oblíbené je cvičení rodičů s dětmi.

Psychomotorika jako taková zasahuje do systému mnoha teoretických v dních disciplín (psychologie, pedagogika, sociologie aj.), p i emfl praktický dopad sm uje zejména do systému t lesné výchovy:

- *pedagogika* - psychomotorické hry a cvi ení se mohou stát pedagogicko - terapeutickým opat ením u problémových d tí (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie, syndrom ADH, ADHD, hyperaktivita apod.);
- *psychologie* ó p i hrách a cvi ení máme mořnost poznávat a z ásti i v-estrann rozvíjet osobnost lov ka, pozorovat projevy temperamentu, úzkosti, radosti ze hry, profitky z vnímání vlastního t la atd. Dal-í d leřitou funkcí je funkce profylaktická u jedince s r znými formami závislosti (drogy, alkohol, hrá ství) a vyuřtí jako formy psychoterapie v oblasti kinezioterapie;
- *sociologie* ó prost ednictvím psychomotorických aktivit p sobíme na rozvoj osobnosti ve vztahu jedince a kolektivu, s jejich pomocí lépe zvládáme komunikaci a sociální fobie, usnad ují spolupráci se skupinou (Blahutková, 2003, s. 6-8).

Psychomotorika souvisí s celou adou dal-ích obor , velmi úzce nap . s fyziologií, hudebn -pohybovou výchovou, du-evní hygienou, etikou. Její vliv je patrný i v estetice, filosofii i sexuální výchov .

I p es ur itou lehkost, volnost, kterou psychomotorika umofl uje, je t eba dodrřovat n které zásady. Herní zásady v psychomotorice definuje Blahutková (2003, s. 12, 13):

1. Kafdou hru je d leřité promyslet a zvolit tak, aby navazovala na p edchozí. P ed za átkem kařké hry nezapomeneme p ípravit v-echny pom cky.
2. Hru dob e vysv tlíme, necháme hrá e ptát se na p ípadné nedostatky a s herní inností za neme tehdy, kdyřl hru v-ichni pochopí.
3. Pokud nehodnotíme hru jako rozhod í, zapojíme se do ní také. Budeme blířle k hrá m (otev en j-í vztahy, pochopení, více d v ry).
4. Nebojíme se uvedené hry obm ovat, publikace je pouze pom ckou ke tvorbnápad na-ích i zapojených hrá (vyuříváme kreativity d tí, tvo íme nová pravidla i dal-í obm ny herních inností a situací).
5. Po ukon ení kařké herní innosti zhodnotíme její pr b h, klady i nedostatky, necháme ú astníky vyjád it jejich vlastní pocity (libosti i nelibosti), profitky a názory.

6. Pokud to situace umožní, vyuffíváme hudební doprovod. Je vhodnou pom ckou pro motivaci cvi ení a doprovodem pro adu inností. Pro kařdou aktivitu musíme zvolit správné hudební tempo (rychlejší a b hové hry ó rychlejší tempo, pomalé innosti, relaxace ó pomalá, relaxa ní hudba, psychostimulace ó vhodná stimula ní hudba).
7. Odstraníme p íjmení ó tvo í bariéry v komunikaci ó a nau íme se oslovovat k estními jmény. V–echny to sblíffí a u n kterých zmizí nep íjemné, asto frustrující pocity.
8. P í hrách ve dvojicích nebo ve trojicích nezapomeneme pokařdé vyst ídat v–echny role.
9. P ekářfkovou dráhu zpo átku stavíme sami, pozd ji je necháme postavit dráhu samostatn , av–ak zkontrolujeme bezpe nost a práci koordinujeme - dráhu musí jít p ekonat a dbáme, aby zbyte n nedocházelo k úraz m.
10. P ekářfkovou dráhu necháme ú astníky n kolikrát vyzkou–et ó potom jim zaváffeme o i a tutěff dráhu je necháme absolvovat znovu (dojde k prolomení bariér, mnohdy budeme p ekvapení spontánní reakcí).
12. Zajistíme u p ekářfkových drah dostate nou bezpe nost.

Hra podle Hartla, Hartlové (2004, s. 195) je š jedna ze základních lidských inností, k nimff dále pat í u ení a práce ō a šu díť te smyslová innost motivovaná p edev–ím proffitky. ō Ve spojení s psychomotorikou mluvíme o h e, která je doprovázena pouffíváním netradi ních pom cek, ale také navožením p íjemného emocionálního stavu. D ti asto p i výrob t chto netradi ních pom cek pomáhají, spolupracují a dochází tak k mezioborovým vztah m, nap íklad propojení výtvarné, hudební a t lesné výchovy. innosti a hry musí být dob e promy–leny ó za azujeme seznamovací hry, hry na zah áťí organismu, na navázání vzájemného kontaktu, senzomotorická cvi ení, hry s ná adím a ná iním, p ekářfkové dráhy a záv re nou relaxaci. Krátká relaxa ní ást by m la následovat po kařdé innosti.

4. VYBRANÉ INSTITUCE SPORTOVNÍHO ZAMĚNÍ

Bohunice jsou jednou z 29 brněnských městských částí s takřka 14.700 stálými obyvateli, dítí a mládeže ve věku do 14 let je 1.550. Najdeme zde dvě základní školy a čtyři školky. Volný čas dětí, mládeže i dospělých mohou naplnit aktivitami nejen pohybovými. Bohužel se nemohou v novat podrobněji v organizacím, které se v této oblasti angažují. Kromě níže uvedených stojí za zmínku TJ Tatran, Klub plavání Kometa, ZUTMFrantiška Jílka nebo cvičení pro děti v nedávno otevřeném areálu Masarykovy univerzity Campus.

4.1. Orel jednota Brno-Bohunice

Orel je občanské sdružení, které je sportovní organizace s více než devadesátiletou historií. Historie Orla má ústředí i jednotlivých jednotek byla několikrát násilně přerušena v období války nebo po roce 1948. Prioritou činnosti Orla je především podpora sportu pro všechny, zvláště výchova mladých lidí a dětí prostřednictvím sportovních a ostatních aktivit. Cílem Orla není vychovávat sportovní mistry světa, ale vnovat se sportu, který podporuje kladné vlastnosti člověka. Sportovní činnost není zaměřena na konkrétní sporty, ve své činnosti se Orel vnuje nejrozličnějším sportovním odvětvím. Navíc vováním více kroufků získávají děti pohybovou vestrannost. Kromě sportu se Orel vnuje také kultuře - mnoho orelských jednotek má ochotnické divadelní nebo pěvecké soubory. Činnost Orla spoívá na klasických hodnotách.

Orel má v současné době 23 filí, 17 000 členů, kteří jsou členy téměř 250 jednotek na celém území České republiky. Činnost je založena na práci dobrovolníků, kteří se ve svém volném čase vnují dětem a mládeži (www.orel.cz 20.02.2013).

Bohunická orelská jednota vznikla v listopadu 1919, dnes je se svými více než 250 členy jednou z nejvíce a nejaktivnějších v ČR. Ani místní jednota se nevyhnula represím, zákazu činnosti v době 2. světové války, následně po krátkém obnovení je tělovýchovná činnost šsjednocenař - v roce 1950 budova orlovny přechází pod československou obec sokolskou a roku 1954 pod TJ Tatran Bohunice. Orelský prapor uschoval poslední náčelník jednoty br. Ladislav Kříž do bohunické kaple na půdu. Ani v krátkém následném období roku 1968 se obnova nestihla. Následujících dalších 20 let bylo pro místní orelskou jednotu smutných úvodů v budovách se stávají MNV Bohunice, ONV Brno I., OKVS Brno I. Provozovalo se zde i kino a knihovna Jiřího Mahena. V úrodném pouhívání byla do roku 1986, kdy došlo k poruše topení a orlovna byla od té doby pustořena. Při dostavě

bohunického sídliště a zbourání střední části staré zástavby došlo kolem roku 1988 k vykradení bohunické kaple a zmizel i prapor. Bohufler nenávratně a navíc nejsou ani záznamy, jak vypadal (Kroniky jednoty Orel Brno-Bohunice r. 1923-1989).

V listopadu 1990 je obnovena jednotka zaregistrována na Ústecké Orla a v téže roce se podařilo navrátit zpět do majetku Orla orlovnu. Investice z Ústecké stavěly na postupné zprovoznění malé tělocvičny, kanceláře v poschodí a sociálního zařízení, generální rekonstrukce zalažky v roce 2000. A v roce 2003 je slavnostně vysvěcen nový prapor jednoty (www.orelbohunice.cz 20.02.2013).

Provoz orlovny iinnost oddíl je částečně dotována Městem Brno-Bohunice, Magistrátem města Brna a MČMT. Jednotka spolupracuje s místními základními školami a školkami, s Tatranem Bohunice a SDH Bohunice. Věleční funkcionáři a vedoucí oddíl vykonávají svojiinnost zcela zdarma. Věleční pravidelných aktivit probíhá v orlovně na ulici Hraničské.

Diťi, mládeř a dospělí mohou sportovat v těchto oddělech: florbal, kopaná, míčové hry, sportovní hry, nohejbal, volejbal, vybíjená, stolní hokej, stolní tenis, líný tenis, kalantika, kufelky, kořková, –ačy. Vedle těchto pravidelných aktivit se členové oddíl zúčastňují flupních, ústeckých a celorepublikových p ebor . Medaile vozí i ze sport , které jednotka pravidelně neprovozuje - atletika, plavání, silniční a p espolní b hy, b h na lyřích, vybíjená, p ehazovaná, minigolf. Mimo tyto akce p ístupně pouze člen m Orla, jsou p řádány jifl tradiční, úsp –né akce pro ve ejnost - Kolob řkové závody, Svatováclavské hody, Váno ní turnaj ve stolním tenisu diťi a mládeře, Diťský ma–karní karneval, Masopustní obch řka, Den diťi a dal–í (www.orelbohunice.cz 20.02.2013).

4.2. Sport Bohunice o ASPV

innost eské asociace Sport pro věechny (dále jen ASPV) se hlásí k odkazu Miroslava Tyr-e a jejím cílem je p íblifit a zp ístupnit tělesnou výchovu a sport –iroké ve ejnosti. Staví na myšlence, že smysl p im eného pohybového režimu m ě být zcela naplněn jen ve spojení se správnou výřivou a dobrou řivotosprávou celkov . V tomto řir–ím rámci spat ůje vysoký společenský význam sportu pro věechny jako alternativy proti drogové závislosti, asociálnímu chování a dal–ím negativním jev m sou asné společnosti.

Jak chápe Asociace pojem "sport pro všechny"? Nepohybuje se na hranici lidských možností, vít zství v soutěích nepovyuje nad zdraví. Snahou je, prostřednictvím tělesné výchovy a sportu, získat a udržet dobrou kondici a zároveň se odreagovat od denních starostí. Pohybová aktivita musí být přítomná, aby se mladý organismus rozvíjel a u starších se jeho funkce udržovaly na optimální úrovni.

Česká asociace Sport pro všechny nabízí všem zájemcům pestrý výběr různých pohybových aktivit: všeobecnou gymnastiku, rekreační sporty, aerobic, rytmickou gymnastiku, jógu, zdravotní tělesnou výchovu, psychomotoriku, cvičení a pobyt v přírodě, taneční sport, step, cvičení předkolních dětí, cvičení rodičsděťmi, tradiční česká cvičení. ASPV má v současné době přesát tisíc registrovaných členů. Kromě svých členů oslovuje ASPV širokou veřejnost prostřednictvím hnutí "Pohyb je život", zaměřeného na propagaci významu pohybové aktivity, zdravé výživy a duševní pohody v životě moderního člověka a vydává i stejnojmenný časopis pro cvičitele a organizátory.

Poáték tradice ASPV můžeme klást do začátků minulého století, kdy se ve světě u nás formovalo pojetí moderní tělesné výchovy a sportu. V padesátých letech devatenáctého století byla zaváděna tělesná výchova na školách, vznikaly i první tělovýchovné - společenské organizace. Do poloviny minulého století se pak formoval vztah mezi závodním a nezávodním sportem. Tato postupná diferenciac se konstitovala v Základní tělesné výchově (ZTV) jako nesportovních oddělech Sokola v roce 1949. Dalším mezníkem bylo ustavení českého tělovýchovného svazu Sokol roku 1968. Pro novou generaci cvičitelů byl charakteristický zájem o nové formy rekreační tělesné výchovy a sportu. Období tzv. normalizace však znamenalo konec snahám po organizačním osamostatnění a návrat k činnosti Svazu ZTV v rámci STV. Podzim 1989 přinesl změny i v tělovýchově, došlo k osamostatnění svazu a tělovýchovných jednot, které se sdružily v Český svaz tělesné výchovy. Současně obnovila svou činnost Česká obec sokolská.

V lednu 1992 se pak vytvořila nová organizace, vznikl Sport pro všechny, asociace rekreační tělesné výchovy a sportu. Po rozdělení republiky se ASPV zapojuje do mezinárodních orgánů a je položen základ pro pestrou a dynamickou činnost České asociace Sport pro všechny, o. s. (www.caspv.cz 30.01.2013)

V Bohunicích je ASPV zastoupena oddílem Sport Bohunice, který se v nuje cvičení před-kolních d t í, zdravotnímu cvičení a nabízí i hodiny aerobiku. Cvičení probíhá v prostorách t locvi ny ZTMArménská (www.sportbohunice.webnode.cz 30.01.2013).

4.3. SV Lufánky, pobo ka Lány

Nedaleko od st edu m sta Brna, v centru parku Lufánky se nachází St edisko volného asu Lufánky. Od roku 1949 jej vyuffívá k odpo inku, rekreaci, ale i k rozvíjení zájm a vzd lávání n kolikátá generace d t í, mládeffe a dosp lých. Za dobu své innosti se lufánecké st edisko rozrostlo o dal-í pracovi-t po celém Brn a výjezdové základny.

Budova st ediska Lufánky byla postavena v roce 1855 podle projektu Ludwiga Förstera jako novorenesan ní restaura ní pavilon, tzv. "Kasino", p vodn slouffila kulturním ú el m ó po ádání ned lních koncert . Ú el budovy se zm nil po 2. sv tové válce. Budovu n kdej-ího restaura ního pavilonu dostala brn nská mládeff k uffívání v pr b hu roku 1948. Ur itým paradoxem je, ff e podn t k vybudování kulturního a zájmového st ediska pro d ti a mládeff vze-el od rady Junáka po náv-t v podobných za ízeních tehdeff-ího SSSR. M sto Brno se rozhodlo nevyhovující budovu adaptovat a p estav t. První D m pionýr v republice byl slavnostn otev en v kv tnu 1949, po slavnostním otev ení byl v-ak znovu uzav en a afl do zá í se dokon ovala p estavba a vybavování interiér .

Podle dostupných pramen zahájilo na po átku -kolního roku 1949 innost 18 krouffk se 175 d tmi. Vedoucími krouffk byli mj. významní brn n-tí um lci ó mal í, spisovatelé, básníci, herci a reflisé i. Sou ástí domu byla zahrada pro p stitelské krouffky a dva skleníky, ukázková t flební -tola, slévárna, tkalcovská dílna s ru ním stavem a tiskárna. B hem n kolika let stoupl po et krouffk a d t í, úm rn k tomu se zvý-íl po et pedagog a provozních pracovník . N které aktivity jako nap íklad krouffky dramatické, filmové, výtvarné, modelá ské, biologické, hudební, sportovní i turistické existují ve zmodernizované podob dodnes. Vznikaly a stále vznikají aktivity s novým zam ením. O n kterých uffl asto nelze mluvit jako o pouhých krouffcích, ale jde o kolektivy s velmi dlouhou tradicí, vlastními zvyky, vedoucími a pevnými vztahy (PIRKO, Zem pisná spole nost "Po cestách vlasti", Javorník, Brn nský Valá-ek, í).

V roce 1992 p ibylo k základní budov v Lufáneckém parku první pracovi-t ó Bezbariérové centrum volného asu Lesná. V roce 1995 díky spolupráci s ú adem m stské

části Brno - Bohunice přibylo pracoviště Lány, zřízené ve staré bohunické škole, a o 3 roky později Studio dramatické výchovy Labyrint, sídlící v bývalé bohunické mateřské škole. Postupně přibylo Multimediální studio Lávka na Kraví Hoře a Centrum rodinných aktivit Lata v řábovských. Do výčtu patří i dvě turistické základny u Brněnské a Plumlovské pěchady. V roce 2005 získalo SV Luňanky oficiální statut Fakulturního školského zařízení Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. V lednu 2007 došlo ke spojení SV Luňanky a SV Dolejší, čímž Luňanky získaly i nová pracoviště v Lámpu, Legato, Linku a Lysku, v polovině roku 2007 k nim přibylo nové, v podobě již 11. pracoviště Louka v městské části Vinohrady. Nejnovější součástí Luňanek je od července 2009 rekreační středisko Lorien v Orlických horách. Luňanky jsou nejstarším, nejrozsáhlejším a svými výkony nejvýznamnějším střediskem volného času s počtem přes 600 kroužků, téměř 400 příležitostných akcí konajících se během školního roku a téměř 200 prázdninových aktivit, dále nejznámějšími poradnami, kluby a mini-kolkou Maceška, širokou nabídkou pro základní a střední školy (výukové programy, školní výlety i kurzy pro pedagogy akreditované MŠMT).

Posláním Luňanek jako střediska volného času je podporovat pozitivní formování osobnosti, a to vytvářením a nabídkou prostoru a podmínek pro volnočasové aktivity a vzdělávání široké veřejnosti, především dětí a mládeže. Středisko volného času Luňanky je krajským školským zařízením pro aktivity ve volném čase všech věkových a sociálních skupin. Zajišťuje výchovnou, vzdělávací a rekreační činnost dětí, mladých lidí i dospělých a vytváří podmínky pro uspokojení zájmů v nejznámějších oborech, od sportu po umlecké aktivity, od techniky a přírodních věd po společenské obory (www.luzanky.cz 01.02.2013).

Provoz pracoviště Lány byl zahájen v roce 1995 v 1. patře budovy přívodní malotřídní školy. Nachází se uprostřed bohunického sídliště, kde žije mnoho mladých rodin s dětmi. Klientelu tvoří především předškolní děti, které zde mohou najít zábavu v doprovodu rodičů (kluby), včetně odvětví již v Macešce. Vybírat si děti mohou také z pestré nabídky kroužků: Sportovní škola, Taneční škola, Flétna, Výtvarka, Keramika, í Podobné kroužky SV nabízí i školním dětem: Kytara, Flétna, Moderní tanec, Orientální tanec, Zpěv, Muzikál, Výtvarka, Keramika, í a rozvíjí spolupráci se školami v Bohunicích a okolí, kde vede další kroužky. Nabídkou aktivit oslovuje děti všech věkových kategorií i jejich rodiče (www.lany.luzanky.cz 01.02.2013).

4.4. SDH Brno ó Bohunice

Sbor dobrovolných hasičů v Bohunicích byl založen pět let po vyhlášení národní samostatnosti počátkem roku 1923. Impulzem k založení Sboru byl požár domu místního občana. První spolkovou místností byl hostinec p. Vršky, kde proběhla v září 1923 valná hromada schůze. Starostou byl zvolen Městka Metoděj, rolník, a v průběhu roku se počet členů zvýšil na 35 členů a 125 příslušitelů.

První cvičení probíhala v občanském odvodu, s hasičskou skupinou. Později byla pořízena kompletní výstroj pro 15 členů a v říjnu 1923 po dlouhém vyjednávání došlo ke koupi ruční stříkačky za 750 Kč. Peníze na činnost byly získávány sbírkami, dary od občana a konáním různých kulturních akcí.

V roce 1926 bylo rozhodnuto o stavbě požární zbrojnice. V roce 1927 vybudovalo město na hasičskou intervenci vodní nádrž a téhož roku se stal sbor členem nové flupy Rákosovy. Na jaře 1929 poskytlo město sboru místo na stavbu zbrojnice a dne 18. srpna 1929 byla slavnostně odevzdána v ceně 42.256 Kč. Na stavbu se podíleli hasiči i občané.

V roce 1930 rozšířil Sbor svou činnost o výcvik flakta, dorostenců a žen a o tyto roky později pořizuje Sbor první motorovou stříkačku, která byla v květnu 1934 slavnostně představena veřejnosti a předvedena. Sbor dále pokračoval ve své činnosti a řídil se heslem "Bohu ku cti, národu k obraně, bližnímu k ochraně" (Pamětní kniha SDH r. 1923-1934).

Sbor dlouhodobě plnil své poslání tím, že pomáhal občanům v případech povodní, požárů apod., pořádávalové hlídky. Po 2. světové válce se činnost Sboru obnovovala jen zvolna. Až v roce 1958, s novým vedením nabrala činnost nový směr o kulturní a výchovný mládeže. V orlovně bylo zbudováno kino s promítací kabinou a prováděla se ukázková cvičení. Nesporně nejvýznamnějšími akcemi byl šedesátý požárník s ukázkami historického vývoje techniky hasění, vedení záchranných prací a pouštění vysíláky v květnu 1958 a o rok později ve spolupráci s obyvateli Bohunic "Národopisný den v Bohunicích", na kterém předvedli Selskou svatbu a českou besedu, dále zatančily Tanec královny a k vidění bylo divadelní představení Zrušení roboty. Pro velký úspěch byl vytvořen taneční kroužek o 16 tanečnických párech, který tančil českou a moravskou besedu a vystupoval na akcích v rámci města Brna. Pořádaly se mladé hody na parketu před hasičskou.

Sbor v té době měl 54 mužů, 24 žen, 11 dorostenců a 17 fláků. Stávající prostory hasičské stanice přestávaly vyhovovat, v roce 1961 bylo rozhodnuto o přestavbě a nástavbě o patro. Práce začaly roku 1962 a byly ukončeny v roce 1964 v rámci akce Z0. Součástí oslav bylo divadelní vystoupení a ukázka hašení.

V roce 1976 se objevují zmínky o možném asanaci hasičské stanice v souvislosti s výstavbou sídliště a přestavbou starých Bohunic. Hasiči požadovali včasné postavení nové požární zbrojnice i s hřištěm, ale vždy se vyskytla nějaká překážka realizace. Nakonec se museli vystěhovat do statku na Morávkově nám., napřed na dvůr a teprve po různých svépomocných stavebních úpravách, se zabydleli. Činnost v tomto období byla téměř narušena, přesto byl Sbor vyhodnocován jako nejlepší na území města Brna. V roce 1997 se sbor přestěhoval do stávající plně vyhovující budovy a za podpory Úřadu Města dochází k dalšímu zlepšování podmínek pro činnost Sboru.

Místní jednotka dobrovolných hasičů se trvale stará o výchovu mladé generace. V současné době vychovává 30 dětí, které jsou rozděleny do jednotlivých kategorií. Družstva dětí a dorostu se zúčastňují různých soutěží, sportovních a kulturních akcí. Pro obě strany Bohunic jsou pořádány v sále kulturní akce, ve spolupráci se školami námětová cvičení a ukázky práce při požáru, soutěže v obratnosti hasičských družstev a jiné (www.sdh-bohunice.webnode.cz/historie/ 31.01.2013).

4.5. Taneční kolo Sneaker

Skupinu založila a vede trenérka Aneta Procházková. Taneční skupina vznikla v září roku 2008 a zázemí našla v budově bývalé MŠ ve Středisku volného času Labyrint. Z povodního počtu 14 tanečnic jich dnes je okolo 130 ve věku 2 až 14 let. Jako jediná taneční kolo pořádá kurzy pro děti ve věku dvou až čtyř let, které se konají za přítomnosti rodičů. Pomocí básniček a písniček se děti učí správnému držení těla, poznávání rytmu, citu hudby a prvky moderního tance. Za odměnu děti dostávají razítka a nálepky do deníků. Další rozdělení dětí je nejen podle věku (3-6 let, 6-11 let a junioři 12-14 let), ale také na rekreační tanec a soutěžní tanec, nově kolo nabízí tréninky gymnastiky In balance.

Z tanečních stylů se kolo zaměřuje na moderní tanec, převážně na různé styly street dance: new style, house, popping, locking, hype, disco a další, a to jak sóla, tak dua.

Nezanedbává ani technickou pr pravu - to ky a skoky. Každý trénink začíná dlouhou a poádnou rozcvičkou, kde se nejduvčetně taneční zahájí b háním, skákáním nebo tanečními kroky. Potom následuje také dleflité posilování vech ástí těla, poté následuje protahování a zdokonalování rozsahu. Na které tréninky jsou vnovány také akrobacii a break dance nebo muzikálovému tanci. Draz je kladen na v k a pokro ilost tane níka, d ti netrénují formou tvrdé drezúry. Pedn j-í je radost z tance nefl úsp chy na sout flích. Malé d ti si i hrají, u mén zku-ených je trénink zam en na u ení a v sout flím tanci se trénují detaily a fyzická kondice, které pak zaru ují úsp chy na sout flích.

Do sout flí se zapojuje formace street dance a disco show a sólové tane nice disco i hip hopu. Ro n se ú astní tém dvaceti sout flí po celé eské republice (www.sneaker.cz 28.01.2013).

II. PRAKTICKÁ ÁST

5. VÝZKUMNÉ TĚTĚNÍ

V této kapitole se budu zabývat praktickou částí mé bakalářské práce. Osobně výzkumnou část, zvláště pak rozhovory s dětmi, považuji za nejradostnější část. Jejich často bezprostřední reakce vyjadřující radost z pohybu a dosažených úspěchů byla pro mě dostatečnou odměnou za čas, který jsem výzkumu vnovala.

5.1. Základní metodologické vymezení

Již v úvodu jsem zmínila, že výzkumná část bakalářské práce bude zaměřena na děti, jejich rodiče a vedoucí či trenéry. Zajímalo mě jejich názor na otázky spojené s cílem práce, a to ve spojení s městskou částí Brno-Bohunice.

Cíl práce byl formulován do tří výzkumných otázek:

šJaká je informovanost rodičů o možnostech pohybových aktivit dětí v Brno-Bohunicích?š

šJak participují pravidelné pohybové aktivity ke správnému vývoji dítěte?š

šJaký mají děti vztah k pohybovým aktivitám?š

Při rozhodování, kterou zvolit výzkumnou strategii, jsem vycházela z povahy problematiky, zaměření výzkumu a vymezeného cíle. Podle Fiiflavského (2003, s. 54-56) máme vybírat ze tří typů výzkumných strategií: kvantitativní, kvalitativní a komparativní. Hendl (2005, s. 46) o kvantitativním výzkumu říká, že jeho vzorem jsou metody přírodních věd a využívá náhodný výběr, experimenty a silně strukturovaný soubor dat. K tomu slouží dotazníky, testy, pozorování, k vyhodnocení je uplňována analýza statistickými metodami. Oproti tomu výzkum kvalitativní šje procesem hledání porozumění založený na zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, informuje o názorech účastníků výzkumu š Z uvedeného jasně vyplývá, že pro danou problematiku je vhodnou strategií kvalitativní výzkum.

Nejbližšími technikami souboru dat při použití kvalitativní výzkumné strategie jsou pozorování, rozhovor a analýza osobních dokumentů. Fiiflavský (2003, s. 119, 120) dále specifikuje jako vhodný pro danou strategii rozhovor nestrukturovaný a polostrukturovaný. Nestrukturovaný rozhovor je veden zcela volně nebo jen za pomoci připravených témat.

V rozhovoru polostrukturovaném jsou otázky i jejich sled jasně dané, ale lze je přiměřeně doplnit podotázkami. Ani odpovědi nejsou formulované předem, omezené prostým ano-ne.

Zvolila jsem metodu polostrukturovaného rozhovoru a otevřené otázky. Tento přístup se mi osvědčil zvláště u dětí, kde bylo možné otázku přeformulovat tak, aby jí dítě dobře porozumělo, povídaly si se mnou naprosto uvolněně. I dospělí respondenti se díky tomuto způsobu vedení rozhovoru po počátečním mírně odtažitějším chování uvolnili a komunikace byla oboustranně příjemná.

Jak již jsem uvedla výše, respondenty pro můj výzkum představovali děti, jejich rodiče a vedoucí i trenéři z organizací, v nichž se pohybovými aktivitami. Kvalitativní strategie dává přednost záměrnému výběru. Tento typ výběru umožnil uje volbu takových případů, které jsou pro nás zajímavé a přínosné. Oslovila jsem proto vedoucí/trenéry v organizacích, kde mám osobní vazby. O výběr dětí a jejich rodičů jsem poprosila právě je, o své zkušenosti dobře znají. Jedinými kritérii pro tento výběr byla aktivní účast dítěte v oddíle, kritérium věku a předpokládaná ochota ke komunikaci.

Výzkum jsem prováděla v měsíci únoru a na počátku března 2013. Všechny rozhovory se uskutečnily v místech, kde se odehrávají pohybové aktivity dětí. Na počátku jsem všechny vědly seznámila s tématem práce a výzkumu a získala informovaný souhlas k rozhovoru. Děti odpovídaly v přítomnosti rodičů, průměrná délka rozhovoru byla 30 minut. Rozhovory jsem si nahrávala na diktafon a zároveň si dělala krátké poznámky do připraveného záznamového archu. Nejpozději následující den jsem získané materiály přepsala.

5.2. Vedoucí pohybových aktivit

Klient A: Václav, 51 let, vedoucí oddílu stolního tenisu starších flák Orel Brno-Bohunice

Václav pracuje jako OSV v oboru financí. V orelské jednotě se mimo vedení oddílu stolního tenisu aktivně zapojil do vedení jednoty a vykonává funkci místopředsedy Rady jednoty a předsedy tlovýchovné rady, podílí se i na správě webu organizace. Veškerou činnost zastává bez nároku na finanční odměnu.

Jak dlouho dáváte vedoucího?

Je moc dlouho, to se musím zamyslet a no nejmí deset let.

Jaká je struktura oddílu (vek, pohlaví, počet lidí)?

To je známo. Teď tam mám deset lidí (pozn. o maximální možný počet), od první do deváté třídy. Spříkluky, holka je v oddíle jen jedna.

Jakou máte motivaci?

No, baví mě práce s lidmi a taky rád učím děti.

Chcete jste někdy s vedením oddílu skončit, pokud ano, tak proč?

Skončit ne, ale jednu dobu bylo málo lidí a uvažoval jsem nad sloučením oddílů. Nakonec se přihlásily nové děti, tak z toho sešlo.

Jaký je z Vašeho pohledu zájem dětí o tento způsob pohybové aktivity?

V poslední době narostl počet zájemců, oddíl je plný a další děti nemáme z kapacitních důvodů přijmout.

Pozorujete u dětí v oddíle nějaké změny v chování, přístupu v souvislosti s tím, fle chodí do oddílu?

Mám v oddíle zájmy, děti, které nejsou nadšenci do kolektivních sportů. Celkově jsou spříindividuality, ale 2-3 skupinky se vytvořily, děti se kamarádí.

Máte v oddíle dítě, u kterého byste pozoroval tyto změny výrazně?

Ano, je tu jeden kluk, který začal od nuly, byl totální nešika. Dneska vidím, jak ho to baví, jak se zlepšuje.

Jaká je obvyklá motivace dětí?

Jde o rozličný sport, na který stačí dva lidé. V tání nejsou moc šikovní, přerazní a sportovně orientovaní, což v tomhle sportu zase tolik nevadí.

Jaký je Váš cíl, jeho byste rád dosáhl?

Chcím bych to naučit ty, co to v bec neumí, aby mohli hrát kdykoliv. Moc by mě potěšilo, kdyby se objevily nějaké talenty.

Máte v oddíle nějaké děti s postižením?

To ne, spříse objeví dítě hyperaktivní nebo škam mě postaví, tam mě najdeš.

Jaké jsou podle Vašeho názoru dnešní děti o aktivní, soutěživé?

Je těžké se domluvit na nějaké jiné aktivitě, třeba na fotbal. Soutěživé moc nejsou. Mohly by víc sportovat, pozoruju, fle postupně toho mí umí, mí se snaží, mají horší motoriku.

Klient B: Aneta, 25 let, lektorka Taneční-koly Sneaker, oddíl mini

Aneta je OSV , zalofila Taneční-kolu Sneaker a od začátku v ní působí jako lektorka. Tréninky, soutěže a soustředění jsou nejen její pracovní činností, ale zároveň koníkem.

Jak dlouho děláte lektorku?

Od založení -koly v roce 2008.

Jaká je struktura oddílu (věk, pohlaví, počet dětí)?

Mám dvě skupiny dětí ve věku 6 a 7 let. Kluky i holky, celkem asi 30 dětí.

Jakou máte motivaci?

Bavím se tancem. Už dříve jsem v jiné taneční-kole, chtěla jsem se tomu novému naplnit, tak jsem zalofila vlastní taneční-kolu.

Chtěla jste někdy s vedením oddílu skončit, pokud ano, tak proč?

Chtěla, kvůli tomu, kterým rodičům. Pro (zastat) se eváňila nadproti.

Jaký je z Vašeho pohledu zájem dětí o tento způsob pohybové aktivity?

Rozdíly jsme v kové kategorii (pozn. o předvedení byla -kola určená starším dětem a teenagerům), takže náročnější je. Dneska máme přibližně 130 dětí. Co se týká aktivity, tak je to o povaze.

Pozorujete u dětí v oddíle nějaké změny v chování, například v souvislosti s tím, že chodí do oddílu?

Výběrově.

Máte v oddíle dítě, u kterého byste pozorovala tyto změny výrazně?

Mám holčičku, která chodí od založení. Na začátku neuměla ani ohnout nohu v kolenní, dnes je v soutěži slofice. Ale to je i o předvedení rodiny.

Jaká je obvyklá motivace dětí?

U těch menších nálepky (pozn. o děti je dostávají za snahu na tréninku), medaile ze soutěží. A já (smích) o snažím se, aby je bavilo, aby je bavil pohyb.

Jaký je Váš cíl, který byste ráda dosáhla?

Ráda bych ještě více propojila tanec a gymnastiku. Také najít dobré trenéry, to je strašně těžké najít takové, aby byli pro děti vzorem. A mít vlastní prostory.

Máte v oddíle nějaké dítě s postížením?

Ne, ale na soutěži jsem se setkala s nevidomou dívkou. Byla skvělá.

Jaké jsou podle Vašeho názoru dnešní děti o aktivní, soutěživé?

ekla bych, že dneska se děti více bojí, méně toho umí, nejsou tak -ikovné. A čím méně toho umí, tím jsou oprsklejší.

Klient C: Katka, 26 let, vedoucí oddílu SDH Brno-Bohunice, mlad-í a star-í fláci

Katka je aktivní ve Sboru od svého dětství, nejprve jako člen, později se zapojila do vedení oddílu. Také se podílela na vytvoření družstva žen a účastní se soutěží.

Jak dlouho děláte vedoucí?

Od patnácti, necelých 12 let.

Jaká je struktura oddílu (vek, pohlaví, počet dětí)?

Mám dvě skupiny dětí, mlad-í a star-í. Mlad-í jsou tři družstva po sedmi, šest až 11 let, ale máme tu i nějaké ty leté, star-í kategorie je ve věku 11-15 let, tady je jich 15. V obou družstvech jsou kluci i holky.

Jakou máte motivaci?

Baví mě to, baví mě práce s dětmi. Pokračuju v tom, co jsem dělala, chci ten kroužek udržet. A taky aby nám děti neodcházely a přecházely do dospělých.

Chcete někdy s vedením oddílu skončit, pokud ano, tak proč?

Vylofené, spí-únava a jsou to děti, tak někdy zlobí, tak jsem si říkala, jestli mi to stojí za ty nervy. Ale ufl po schůzce mě to přešlo. No, občas je to náročné, když třeba druhá vedoucí nemůže přijít, tak ukořisťovat 21 dětí, to je fu-ka.

Jaký je z Vašeho pohledu zájem dětí o tento způsob pohybové aktivity?

Počet dětí narůstá, hlavně u těch mlad-ích. Bohužel kapacita jsou tři družstva, je to oase, víc se toho zvládnout nedá. Děti jsou zvědaví, víc se zajímají, holky by chtěly už, vést.

Pozorujete u dětí v oddíle nějaké změny v chování, přístupu v souvislosti s tím, že chodí do oddílu? *Je to individuální.*

Máte v oddíle dítě, u kterého byste pozorovala tyto změny výrazně?

Vzpomínám si na jednoho kluka, začal chodit v pěti letech, byl plátivý, musel tu s ním zůstat tatínek. Byl tichý, neohrabaný. Dneska je mu 13, je samostatný, zajímá se o stroje. Tady byl ten posun hodně výrazný.

Jaká je obvyklá motivace dětí?

Stíhání z hadice, ha-ení ohně. Poplární útok je nejoblíbenější disciplína. Taky se rádi vozí v hasičských autech.

Jaký je Váš cíl, kterého byste ráda dosáhla?

Ten dlouhodobý, aby nám tu zůstali, i když jim je 18, soutěží. A každý rok máme soutěž jarní a podzimní Plamen, tak postup do krajského kola. Loni se nám to povedlo, poprvé jako vedoucí, po deseti letech.

Máte v oddíle nějaké dítě s postižením?

Jeden chlapec má LMD. Vímly jsme si toho tady, že se špatně soustředí a nemůže si zapamatovat, na které věci, tak jsme upozornili maminku. Děcka ho berou, respektují, zapadl. Pro nás je úspěch, že ho to baví, že zůstal.

Jaké jsou podle Vašeho názoru dnešní děti o aktivní, soutěživé?

Aktivní tam, kde nemají (smích). Ne, ne, jsou šikovní. Nevidím markantní rozdíl dříve a dneska. Mofná u těch star-ích, ti ufl chtějí odpovídat a baví je počítače, mobily, i Taky je to o tom, jak se jim vnují rodiče, jak jim co vysvětlí.

Klient D: Petra, 25 let, trenérka florbalu elévové, elévky a mlad-í fláci Orel Brno-Bohunice

Petra je nejen trenérkou n kolika oddíl , ale také aktivní hrá kou florbalu v lize flen. Studuje vysokou školu a stejn jako u Václava, as v novaný d tem není finan n ohodnocený. Oddíl pro d ti do –esti let je nový od zá í 2012.

Jak dlouho d láte trenérku?

Od druháku, takfle n jakých osm let.

Jaká je struktura oddílu (v k, pohlaví, počet d tí)?

Trénuju spole n s mamkou n kolik oddíl . Vás zajímají ti men-í, fle? Tak to jsou d ti do –esti let, tam je jich 8, pak –est afl dvanáct, tady je 15 d tí, holky i kluci, v obou.

Jakou máte motivaci?

Motivaci, fle u toho z stanou. Ono je to t fké, kdyfl jsou star-í, hlavn kluci, tak ufl jim nem fleme nabídnout n jakou vy-í sout fl. Ale i tak jich z stává asi 70%.

Cht la jste n kdy s vedením oddílu skon it, pokud ano, tak pro ?

Kv li asu. V podstat nemám as na nic jiného, trénuju nebo hraju. Z stávám, protofle je mi líto zahodit to, co ufl jsme tu ud lali (pozn. ó florbalu se v nuje i matka a bratr), není nikdo, kdo by to po nás p evzal. Junio i odcházejí do vy-ích sout fl.

Jaký je z Va-eho pohledu zájem d tí o tento zp sob pohybové aktivity?

Zájem je velký, hlavn u t ch mlad-ích. Nikdy nebylo tolik d tí, co cht jí hrát, pomalu ufl jsme plní. D sím se dne, kdy budu muset íct, fle to nejde, je –koda každého dít te.

Pozorujete u d tí v oddíle n jaké zm ny v chování, p ístupu v souvislosti s tím, fle chodí do oddílu?

Ur it . Zase hlavn u t ch nejmen-ích. T -í se na turnaje, stává se z nich tým.

Máte v oddíle dít , u kterého byste pozorovala tyto zm ny výrazn ?

Zrovna nedávno jsem na to s mamkou vzpomínala. Ta holka ufl je velká, dneska hraje se mnou ligu flen, ale kdyfl p i-la, tak nikdo nev il, fle z ní n co bude. Ona chodila do baletu a tak nám po h i-ti s tou hokejkou tancovala.

Jaká je obvyklá motivace d tí?

Florbal je moderní sport.

Jaký je Vá-cíl, eho byste ráda dosáhla?

Cht la bych, aby si zapamatovali, kde za ínali.

Máte v oddíle n jaké dít s postífením?

Tak vylofen s postífením ne, to by tady ne-lo. Ale Dan je pomalej-í, –patn chodí, má poruchy chování. P ivedl si kamaráda, ten kluk je vylofen talent, ale kv li Danovi z stává v tom mlad-ím oddíle a pomáhá mu ó a je to poznat.

Jaké jsou podle Va-eho názoru dne-ní d tí ó aktivní, sout fliví ?

Ti, co hrají t eba fotbal, tak ti jsou O.K. Jinak neumí b hat, ale jak kte í, n kte í jsou –ikovn j-í, jiní mí . A hodn mají na jejich snahu vliv rodi e. Na druhou stranu d ív to bylo lep-í, na-e juniorky vyhrávají a u dorostenek vidíme, fle z t ch nic nebude. U t ch nejmen-ích je je-t brzo odhadovat. Je nezbytné s d tmi komunikovat, povzbuzovat je, motivovat.

5.3. Rodiče aktivizovaných dětí a děti jako objekt aktivit

Klienti E: Lenka, 37 let a Lucie, 6 let, Orel Brno-Bohunice, florbal elévky

Rodič:

Věm je dcera aktivní/pasivní?

L. je hodná flivá. Dělá toho hodně, zatím hledáme, co jí půjde nejlépe.

Věm je dcera samostatná/nesamostatná?

Je jí –estí. Na sv. j. v. k. je samostatná.

Věm je dcera obratná/neobratná?

Kam půjde, to se jí dá říci, zatím. Věde je –ikovná. Uvidíme, jak se věm vyprofiluje.

Pozorujete v souvislosti se cvičením nějaké změny v uvedených kategoriích?

L. je zvyklá sportovat od mala, tak nějaké změny nevidím, je brzo. Nemá problém se seznámit, najít si kamarády.

Proč jste si zvolila tento oddíl?

L. tatínek hrál hokej, holky vydrží koukat v televizi na celý zápas. Jednou jsme na Tatranu viděli turnaj ve florbale a L. to nadchlo a chtěla to zkusit.

Splnil oddíl Vaše očekávání a věm?

Splnil, dokonce nad očekávání. Forma vedení, přístup k dětem je prostě úžasný. Máte kroužky a kroužky, tohle jsem fakt nečekala.

Chybí Vám v Bohunicích nějaká pohybová aktivita?

Momentálně nic, jsme vytížení. Hodila by se plocha na bruslení (pozn. o inline)

Vy osobně sportujete, případně jak a jaký druh sportu?

Ne, já jsem pasivní, nebaví mě to.

Jaký je podle Vašeho názoru význam pohybu pro děti?

Určitě je to důležité, potěbuje pohyb. L. dnes sebou přivedla kamaráda ze –kolky, i to je pro něj důležité, kolektiv.

Dítě:

Chodí–do –kolky?

Ano, po prázdninách půjdu do –koly.

Do kterého oddílu chodí–?

Do florbalu k Petře.

Jak dlouho chodí–na florbal?

Začala jsem po prázdninách.

Má–v oddíle kamarády?

Mám a dneska se mnou přivedl kamarád ze –kolky.

Co tady baví/nebaví?

Já nevím.

Co je–tá –lá–ve volném –ase?

Plavání, gymnastiku a ve –kolce je keramika.

Má–sourozence?

Mladší sestřička.

Jak trávíte společný volný čas jako rodina?

Hrajeme si s panenkama a s kostkama. V zimě lyžujeme. S tátou bruslím.

Co byste chtěla dělat ve volném čase, kdyby sis mohla vybrat?

Nevím. Hrát na klavír a chodit do tenisu.

Klienti F: Du-an, 35 let a Karolína, 9 let + Du-an, 7 let, SDH Brno-Bohunice, mladší fláci

Rodič: (vybral si odpovědi zaměřené na syna)

Věm je syn aktivní/pasivní?

Pohyb, motorika, rád spravuje v cizí. Pasivní ve tvorbě tenisu, psaní.

Věm je syn samostatný/nesamostatný?

To samé. Jak jde o učeň do školy, tak samostatný není.

Věm je syn obratný/neobratný?

Ve sportu. Jemná motorika spojená se školou mu zatím moc nejde (pozn. o tatínek je u učitel na STM; tak má pohled o problematice).

Pozorujete v souvislosti se cvičením nějaké změny v uvedených kategoriích?

Zlepšuje se motorika, hlavně jemná.

Proč jste si zvolil tento oddíl?

Je to rodinná tradice.

Splnil oddíl vaše očekávání?

Jistě (smích).

Chybí Vám v Bohunicích nějaká pohybová aktivita?

Ne, aktivita ani ne. Jen mi mrzí, že chybí podpora od státu na takovéto aktivity. To bylo dříve lepší.

Vy osobně sportujete, případně jak a jaký druh sportu?

Ano, rekreace. Lyže, kolo, brusle, pinoc.

Dítě:

Chodí do školy?

K, D: Ano

Do kterého oddílu chodí?

K, D: Do mladších fláků.

Jak dlouho chodí do oddílu?

K: 3 roky

D: A já dva.

Má v oddíle kamarády?

K: Ano, i kamarádky.

D: Já taky. Ale s jedním nekomarádím, zlobí Katku (pozn. o vedoucí).

Co tady baví/nebaví?

K: Baví mě útok a nebaví trefy dvojic.

D: Baví m potm š lítatō v hasi ce s baterkama. Útok m nebaví, ono m nebaví b hání.

Pro jste si vybrali tento zp sob pohybových aktivit?

K., D.: V-ichni v rodin jsou hasi i, teda krom máme ó bratraci, teta, i babi ka byla.

Co je-t d lá-ve volném ase?

K: Keramiku, tancování.

D: Jen keramiku.

Jak trávíte spole ný volný as jako rodina?

K: Výlety, kola, í Prost sportujeme.

Jaký má-sportovní cíl?

K: Afl budu ve star-ích, tak vyhrát m stské kolo Plamene.

Kdyby sis mohl/a vybrat, co bys cht l/a d lat ve volném ase?

K: Hrát na kytaru, nau it se to.

D: Budu chodit ve -kole do Vodních her. A d da m l housle, tak hrát na housle.

Klienti G: Kate ina, 40 let a Vendula, 7 let, Tane ní -kola Sneaker, oddíl mini - sout fhní slofka a In balance (gymnastika)

Rodi :

V em je dcera aktivní/pasivní?

V. je takový generál, v d í typ. Ráda se u í a pomáhá mi v kuchyni.

V em je dcera samostatná/nesamostatná?

Samostatná asi ve v-em, úkoly do -koly d lá samostatn . Ale je na sebe opatrná, bojí se o sebe, je tak tro-ku katastrofický typ ó má strach o nás, co by se mohlo stát.

V em je dcera obratná/neobratná?

Ve sportu, v kuchyni. Neobratná? Asi v ni em.

Pozorujete v souvislosti se cvi ením n jaké zm ny v uvedených kategoriích?

Snad s tou samostatností. Jezdí na soust ed ní, to je bez rodi , cofl se jí moc nelíbí, nejrad-i by m m la sebou. Ale je vid t, fle jí to prospívá.

Pro jste si zvolila tento oddíl?

Znám Anetu (trenérku) osobn .

Splnil oddíl Va-e o ekávání a v em?

fiádná velká o ekávání jsem nem la, takfle splnil. Pro m je d leflité, fle V. nesejí u televize a je ve spole nosti d tí.

Chybí Vám v Bohunicích n jaká pohybová aktivita?

Ne, je toho spousta, nabídka je i ve -kolách. Nejen na pohyb, jsou i kroufky zam ené jinak. Ur it je toho dost.

Vy osobn sportujete, p ípadn jak a jaký druh sportu?

Ano, rekrea n . Chodím cvi it, lyfluju, hraji tenis a jezdím na inline bruslích.

Jaký je podle Va-eho názoru význam pohybu pro d ti?

Je to poznat, kdyfl d ti sportují. A je to o p ístupu rodiny, asto se jim (d tem) nechce, cht ly by d lat n co jiného, jen tak lítat s ostatními venku. Je pot eba vydrflet.

Dít :

Chodí–do –koly?

Na Eli–ku (pozn. ZTMEli–ky P emyslovny v Brn).

Do kterého oddílu chodí–?

Dvakrát za týden do mini a je–t ve tvrtek na In balance.

Jak dlouho chodí–do Sneakeru?

Na tancování t i roky a na gymnastiku p l roku.

Má–v oddíle kamarády?

Ano, jednu kamarádku.

Co t tady baví/nebaví?

Baví m v–ecko!

Co je–t d lá–ve volném ase?

Keramiku, ve –kole.

Má–sourozence?

Star–í sestru a bráchu, nevlastního.

Jak trávíte společný volný čas jako rodina?

Hrajeme karty, jezdíme na hory, na kolo, na brusle, s mámou pe u (pozn. ó matka se pe ení v nuje profesionáln). Na dovolenou jezdíme k mo i.

Má–sportovní vzor?

Terezku! A Anetku s Álou a sestru (pozn. ó trené i TTMSneaker).

Jaký má–sportovní cíl?

V b eznu je sout fl, cht la bych vyhrát.

5.4. Shrnutí výzkumu, návrhy a opatření

Na počátku výzkumu byly stanoveny výzkumné otázky:

šJaká je informovanost rodičů o možnostech pohybových aktivit dětí v Brně-Bohunicích?ö

šJak pomáhají pravidelné pohybové aktivity ke správnému vývoji dítěte?ö

šJaký mají děti vztah k pohybovým aktivitám?ö

Z výzkumu vyplynulo, že informovanost rodičů je velmi dobrá. Nabídku organizací považují pro svou kategorii předškolních a mladších školních dětí za dostatečnou, výtky se týkaly pouze malé a nedostatečné podpory ze strany státu, případně chybějících veřejných ploch pro konkrétní sporty. Informace rodiče získávají na webech organizací i místní části, v místní sílnku Naše Bohunice, na vývěskách v obci nebo přímo ve školách a školkách, s nimiž organizace úzce spolupracují. Dalším zdrojem jsou akce, které tyto organizace pořádají pro širokou veřejnost (např. koloběžkové závody, Den dětí, Den dětí Bohunic a okolí apod.), na nichž se mohou děti seznámit s nabídkou oddílů. Přestože

jsem se v této oblasti nesešla se zásadními nedostatky, informace jsou rozptýlené na mnoha místech. Situaci by výrazně zlepšilo vydání informační brožury s přehledem nabízených možností a s kontakty na zodpovědné osoby.

V otázce vývoje dětí, které se pravidelně věnují pohybu v některé z organizací, jsem vyvodila několik důležitých závěrů. Vedoucí i rodiče se shodují v tom, že pravidelný pohyb je pro děti důležitý, stejně tak i kontakt s vrstevníky s podobnými zájmy. Děti v týmu nemají problém najít si v kolektivu kamarády a dokáží přijmout i ty, kteří mají nějakou formu znevýhodnění. Dospělí respondenti se shodují v názoru, že děti jsou samostatnější, obratnější. Jak rodiče, tak vedoucí vidí jako nezbytnou podporu v rodině, i zpočátku méně úspěšné děti s pozitivním přístupem rodičů i prarodičů dokáží úspěšně. Samotné děti jsou pak ve volném čase aktivní nejen ve sportovních oddílech, ale navštěvují nebo by rády navštěvovaly i jiné kroužky – keramiku, s hudebním zaměřením apod. Za svoje sportovní vzory považují kamarády a vedoucí nebo zatím neví, jako cíl pak vyjadřují touhu vyhrávat soutěže. Problémem v této oblasti se ukázala zvláště nedostatečná kapacita oddílů a s tím související nedostatek kvalitních a kvalifikovaných trenérů, kteří jsou ochotni svému volnému času věnovat práci s dětmi. Tady pro zlepšení je nutná jistě zmiňovaná podpora státu nebo městské části. Nejde jen o přímou finanční podporu, za neméně důležité považují morální ohodnocení. Jistě by pomohla i pomoc při náboru a zajištění kolení těch, kteří by se chtěli podílet na této pro celou společnost prospěšné činnosti.

Otázka vztahu dětí k pohybovým aktivitám patřila k těm, kde se v téže odpovědi shodovala. Zájem dětí (zvláště v mladší věkové kategorii) o sportování sice roste, ale dětem chybí přirozená pohybová koordinace, často i snaha. Děti neumějí a nechť jí být, nemají zájem dlatit nic navíc, místo hraní venku tráví svůj čas u počítače nebo televize. Vedoucí i rodiče však zdrazovali individuální rozdíly a také zmiňovali přístup rodiny. V procesu socializace jsou problémy pouze v případě, že do kolektivu přijde nový člen. Zlepšení všech popisovaných problémů by mohlo přinést zařazení prvků psychomotoriky, které zároveň podporují vzájemnou důvěru účastníků. Doporučuji jak krátké pasáže jako součást jednotlivých tréninků, tak uspořádat místo obvyklého tréninku psychomotorickou hodinu, v níž by se prošťovaly hry zaměřené na rozvoj vztahů, pohybová a relaxační část.

ZÁV R

Cílem této bakalářské práce byl náhled na téma pohybových aktivit dětí předškolního a mladšího školního věku ve volném čase. Problematika volného času a jeho využití úzce souvisí s výchovou a tím se sociální pedagogikou. Pokusila jsem se poukázat na možnosti, které mají děti v Brně-Bohunicích.

V teoretické části jsem se v první kapitole v nově studiu literatury popisující vývoj dětí dané věkové kategorie, a to z pohledu fyziologického, kognitivního, morálního i vývoje emocionálního. V této kapitole jsou také popsána specifika vývoje dětské osobnosti z různých hledisek.

V druhé kapitole nazvané Determinanty sociálně-výchovné práce jsem se zaměřila na vlivy prostředí působící na výchovu v rodině a prostředí, dále jsem se zabývala pojmem socializace a také jsem rozebrala možné pohledy na volný čas.

Třetí kapitola navazuje na pojem volného času a zabývá se pojmy úzce spjatými s tématem této práce. Vymezuje pojmy jako hra, pohyb, sport a představuje některé z konkrétních forem pohybových aktivit vhodných (nejen) pro děti, jako tanec, psychomotorika.

Čtvrtá kapitola je věnována vybraným organizacím v Brně-Bohunicích, které se angažují na poli pohybových aktivit pro předškolní a mladší školní děti. Je stručným náhledem do jejich často velmi dlouhé historie a zároveň ukazuje, jaké nabízí možnosti trávení volného času dnes.

Empirická část je předmětem páté kapitoly. V rámci výzkumu jsem se zaměřila na otázky spojené s volnočasovými pohybovými aktivitami dětí a zjišťovala, jaká je nabídka těchto aktivit v Brně-Bohunicích, zda děti v dnešní době mají o organizovaný pohyb v rámci volného času zájem a jestli a jak přispívá k jejich rozvoji. Respondenty jsem vybírala z řad vedoucích/trenérů bohunických organizací, účastníků aktivit a jejich rodičů. Výzkum potvrdil, že dospělí jsou o možnostech informování, pravidelný pohyb v rámci organizovaných aktivit v kolektivu stejně naladěných dětí přispívá k rozvoji dětí jak po fyzické stránce, tak i z pohledu socializace a zájem zvláště v mladší věkové kategorii o všechny druhy pohybových aktivit roste. Výzkumné otázky byly zodpovězeny a cíl bakalářské práce tak byl splněn.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ADAMÍROVÁ, J. *Hravá a zábavná výchova pohybem: základy psychomotoriky*. Praha: Česká asociace Sport pro všechny, 2006. 66 s. ISBN 80-865-8627-8.
- BAKOTOVÁ, Z. *Sociální pedagogika (Vybrané problémy)*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1994. 80 s. ISBN 80-223-0817-X.
- BÍLKOVÁ, M. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. 381 s. ISBN 978-80-7008-112-9.
- BLAHUTKOVÁ, M. *Psychomotorika jako náplň volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 91 s. ISBN 978-80-210-3067-1.
- BLÍŽKOVSKÁ, J. *Úvod do taneční terapie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 103 s. ISBN 80-219-2100-4.
- BOURCIER, P., *Histoire de la danse en Occident*. Paris: Seuil, 1978. ISBN 2-0200-4911-2.
- BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 112 s. ISBN 80-7178-109-6.
- DOBŘÝ, L., ECHOVSKÁ, I., KRAMAR, B., PSOTTA, R., SÜSS, V. Kinantropologie a pohybové aktivity. In MUŠÍK, V., SÜSS, V. *T lesná výchova a sport mládeže v 21. století*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 168 s. ISBN 978-80-210-4858-4.
- DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 137 s. ISBN 80-7178-693-4.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. 311 s. ISBN 80-7178-303-X.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 288 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
- KOHOUTEK, R. *Úvod do psychologie: psychologie osobnosti a zdraví člověka*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4077-7.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3
- KRAUS, B., POLÁKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 200 s. ISBN 80-7315-004-2.

- LACA, S. *Sociální pedagogika*. Brno: IMS, 2011. ISBN 978-80-87182-19-2.
- LANGMEIER, J.; KREJČÍ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0
- LEVICKÁ, J. *Sociální pedagogika*. Trnava: Spoločnosť pre podporu vedy a vzdelávania, 2004. ISBN 80-968952-2-2
- MARKOVÍČ, O. *Dejiny tanca a baletu*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1981. 92 s. ISBN neuvedeno
- NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995. 336 s. ISBN 80-200-0628-1
- PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.
- SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 115 s. ISBN 80-246-1039-6.
- SPOUSTA, V., et al. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1996. s. 37. ISBN 80-210-1274-9
- ŠTŮROVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 247 s. ISBN 80-246-0877-4.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. 1. vyd. Praha: Karolinum 1996. 356 s. ISBN 80-7184-317-2.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie školního dítěte*. 1. vyd. Praha: Karolinum 1997. 88 s. ISBN 80-7184-487-X.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál 1999. 407 s. ISBN 80-7178-308-0.
- VÁŇANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Paido 1995. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.
- ZIMMEROVÁ, R. (ed.) *Netradiční sportovní činnosti: náměty a metody pro školní volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál 2006. 256 s. ISBN 80-7178-460-5
- ŘÍPILAVSKÝ, M. *Metodologie pro Sociální politiku a sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita, FSS 2003. ISBN 80-210-3110-7

OSTATNÍ ZDROJE

Kroniky Jednoty orel Brno-Bohunice z let 1923-1968

Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů Bohunice z let 1923-34

INTERNETOVÉ ZDROJE

Česká asociace Sport pro všechny: *O nás, základní informace* [online]. [cit. 2013-01-30]. Dostupné z: <<http://www.caspv.cz/cz/o-nas/zakladni-informace/>>.

Orel: *Profil Orla* [online]. [cit. 2013-20-02]. Dostupné z: http://www.orel.cz/?ukaz=profil_orla

Orel Bohunice: *N co z historie* [online]. [cit. 2013-20-02]. Dostupné z: <<http://www.orelbohunice.cz/novinky.php?p=fullpage&cislopolozky=8&lang=cz>>

SDH Brno Bohunice. *innost SDH Bohunice od založení v r. 1923* [online]. [cit. 2013-01-31]. Dostupné z: <<http://sdh-bohunice.webnode.cz/historie/>>.

Sneaker: *O nás*. [online]. [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <<http://www.sneaker.cz/o-nas/>>.

Sport Bohunice: *O nás* [online]. [cit. 2013-01-30]. Dostupné z: <<http://sportbohunice.webnode.cz/o-nas/>>.

SV Lufňanky. *N co z historie* [online]. 11.07.2012 [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <<http://www.luzanky.cz/onas/historie/historie.php>>.

SV Lufňanky. *Lány o kdo jsme* [online]. [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <<http://lany.luzanky.cz/onas/kdojsme/kdojsme.php>>.

SEZNAM P ÍLOH

P íloha I. Fotografie pohybových aktivit d tí

P íloha II. Vzor záznamového archu - vedoucí

PÍLOHA P I: FOTOGRAFIE POHYBOVÝCH AKTIVIT DÍTÍ

Psychomotorická cvičení 6 SV Lány

Florbal Orel Bohunice

SDH Brno-Bohunice

Pofární útok, SDH Brno-Bohunice

Trénink před vystoupením, Taneční-kola Sneaker

Inbalance gymnastika, Taneční-kola Sneaker

Atletické a kolob fľkové závody, Orel Bohunice

P ÍLOHA P II: VZOR ZÁZNAMOVÉHO ARCHU - VEDOUcí

věk	
pohlaví	
zaměstnání	
oddíl	
jak dlouho	
struktura oddílu:	
věk	
počet	
pohlaví	
motivace	
chtěl někdy skončit?	
Proč?	
Proč nakonec ne	
Zájem dětí:	
počet	
aktivita	
změny v chování, přístupu/oddíl	
změny v chování, přístupu/konkrétní dítě	
obvyklá motivace dětí	
cíl/co chce dosáhnout vedoucí	
postížení-jaké, kolik, inkluze?	